ATEITIS

mėnesinis
moksleivių laikraštis

Spalio—Gruodžio mėn. 1921 m.

Nr. 10—12.

P. Galaunė. 1919 m.

TURINYS.

Šv. Pranas Asižietis, vertė *J. Gs.* 241
Motinos meilė (eilės) *J. Daina.* 257
Jaunos sesutės atminčiai, *Žvainys* 258
Žiema, *Vingis.* 259
Mintis ant Napoleono kalno, *Pr. D.* 260
Vitalizmas ir jo sistema, *D. Jasaitis* 263
Bažnyčia ir laisvė, *V. Birbilas.* 275
Valios svarba, *Fr. Foerster.* 282
Žmogus — Dievo paveikslas, iš *Nikolašo* 288
Paskolintas paišelis, *Pr. D.* 290
Jaunajam. *J. Vingius* 292
Palaimintas tai metas... *V.* 294
Mūsų gyvenimas 294
Nauji raštai 300
Redakcijos atsakai 301
Redakcijos ir administracijos pranešimas 301
1921 m. Ateities turinys. 302

Nr. 10—12 ATEITIS SPALIO—GRUODŽIO 1921 m.

Arvėde Barine.

Šv. Pranas Asižietis.

(Saint François d'Assise).

Laisvai vertė P. G—s.

(tąsa).

IV.

Kartais brolijos nariai beskelbdami Dievo žodį nukeliaudavo labai toli. Jie paprastai vaikščiodavo dviese, skelbdami taiką ir nuodemių atleidimą. Į juos žiūrėdavo su nusistebėjimu, „nes jie gyveno ir vilkėjo ne kaip kiti ir greičiau buvo panašūs į laukinius". Keiksmai ir akmenys buvo mėtomi į tuos įtariamus valkatas. Jie spyrėsi neišpasakytu kantrumu, kartodami jie nešą su savim taiką. Jie eidavo į namus, kad privertus kitus klausyti jų. Jie sulaikydavo praeivius kelyje ir gatvėse. Noroms nenoroms akys priprasdavo prie jų keistos išvaizdos, o ausys gedulingai gaudė dar keistesnį žodį: taika.

Laimingas buvo tas mokinys, kuriam tekdavo keliauti kartu su mokytoju. Šv. Pranas buvo netiktai poetas. Jis laike ilgų kelionių mokėdavo rasti ypatingo malonumo, ir su tokiu karščiu garbino jį, kad tasai galų gale įsitikrindavo, kad jis bus tikrai patenkintas pietumis iš duonos plutelės tiktai delto, kad medžiai bus gražūs, o žolė nesulamdyta. Šv. Prano linksmumas dar labiau padidindavo kelionės malonumą. Jo linksmumas buvo nuolatinis, širdingas, nors jis palaikydavo jį sąmoningai. Tojo linksmumo pamušalu buvo mintis, kad velnias nustojąs galios linksmiems žmonėms, tada kaip žmogus „besiskundžiąs, nepatenkintas ir niūras" gana smarkiai rizikuoja tapti pragaro auka.

Jo ryškus, linksmas veidas rodė jo sielą ir gimdė džiaugsmą kituose. Veidai prašvisdavo anksčiau, neg atsiverdavo jo lūpos: visą graciją malonumą Prano Bernardonės paveldėjo šv. Pranas. Apdriskęs, apdulkėjęs, apdegęs saulės spinduliais, jis buvo gražus, jisvisados buvo „toks meilus".

Jo kalbos patraukdavo visus. Nieks negalėjo atsispirti jo karštoms kalboms apie tikėjimo brangybę ir pripildžiu-

siam jo širdį gerumui, kurį jis vienodai dalino ir dviem-trims ūkininkams ir išrinktųjų susirinkimui. Jo ugningas ir prastas žodis atidarydavo šaltinius malonaus jausmo ir širdyse užkėtėjusiose nuolatiniu vargu. Jis valdė tų žodžių paslaptimi, nuo kurių žmonės virsdavo geresniais.

Tokioj ramioj tyloj praėjo keletas mėnesių. Reikalas nustatyti bendrus dėsnius privertė, pagaliau, šv. Praną padaryti sprendžiamą žingsnį, kursai iškarto padarė jį visiems žinomu.

Jis sustatė paprasčiausias pasauly taisykles, beveik suvedamas į vieną — neturėti jokios nuosavybės. Norėdamas tas taisykles pavesti Papos nuožiūrai, jis išvyko Romon, vienuolikos mokinių lydimas, ir pirmiausia buvo nustebintas tuo lengvumu, kuriuo jis visą reikalą atliko. Pasitaikiusi proga davė jam galimybės susitikti su savo globėju — Ašižės vyskupu, ir jie gavo audienciją, šv. Pranas išdėstė savo planą priprastu laisvumu ir karščiu. Papa tada buvo Inocentas III. Jis pareiškė, kad turįs pamąstyti ir pasitarti su kardinolais. Supratęs kokia pajėga prisideda bažnyčios naudai, tinkamai ją išnaudojus, jis viešai juos išbučiavo. Vienam kardinolui liepė pašvęst juos į vienuolius ir jie sugrįžo Asižės slėnin su tonzura ant galvos, vienuoliais, amžinai ubagaujančiais ir įsitikinusiais, kad ateitis jų rankose; mokytojas jau pramatė ją. Jų pasitikėjimas ir džiaugsmas užkrietė kitus, nauji broliai plaukė, patraukiami vis augančia garbe ordeno įsteigėjo, ir naujasai vienuolynas gyveno savo aukso dienas, nepažinęs digliuoto kelio, vedančio į garbę. Porciunkulos brolijos idija—tai viens nuostabiausių lapų žmonijos istorijos knygoje. Neturtas išlaikė pažadą, jo vardu duotą. Jis atsinešė kartu su savim džiaugsmingą nepavojaus ir berūpestingumo pajutį. Nieko neturėdami, žmonės neturėjo ir baimės ką nors nustoti. Daugiau nebėra jokių rūpesnių. Siela pakildavo, ištrūkus iš gyvenimo replių. Ji džiaugsmingai skęsdavo toj nepriprastoj ramybės atmosferoj, kuri statė juos priešais Dievo veidą. Porciunkuloje matydavę tiktai laimingus veidus, girdėję tiktai džiaugsmu kupinus žodžius. Čia visi buvo malonūs ir nuolaidūs viens kitam. Jiems nebuvo žinomas nei pavydas, nei piktažodžiavimas. Būdami neaprašomuose nedatekliuose, jie karštai dėkojo Dievui už išrinkimą būti kitiems lamingų žmonių pavyzdžiu.

Jie turėjo nepaprastą vadovą. Šv. Pranas visados budėjo ir atspėdavo brolių norus. Jis anksčiau neg jie patys sužinodavo atsiradusius juose abejojimus, tėmijo nusimini-

mo šešėlius ir išvaikydavo juos vienu žodžiu, arba vartojo tą paslaptingą malonumą, kursai galėjo priversti žmogų nusileisti levo urvan.

Kartą jis išskaitė vienuolio akyse didį norą paragauti vinuogių. Jis nuvedė jį uogynan, sėdo kartu su juo prie krūmo ir pirmas davė pavyzdį. Kitą kartą naktį išgirdo brolį besiskundžiantį badu. Jis pats atsikėlė, pabudino visą vienuolyną ir, surengęs vakarienę, pirmas sėdo užu stalo. Jeigu vienuolyne kas sirgdavo, šv. Pranas eidavo parūpinti jam iš kur nors skanėsų ar mėsos.

Jis nepakęsdavo vienuolyne liūdesio. Nieks neišdrįsdavo būti nuliūdusiu, šiurkščiu atsinešimu ar nusikamavimu—tai buvo skaitoma didele gėda. Niekurie broliai skaitė geru darbu viešai gailėti savo nuodemių. Kartą vieną jų patėmijo šv. Pranas.

— Apie nuodemes mąstyk savo kamaroje — tarė jam šv. Pranas. — Verk, dejuok priešais Viešpatį. Kitų akyse — būk linksmas ir berūpestingas.

Jis kentėjo, jeigu atsirasdavo vienuolyne tinginys. Viens tinginiaująs ir ėdrus vienuolis nerinko išmaldos, bet valgydavo už du. Jis pasakė tam vienuoliui:

— Tu lyg tranas, kursai nedirba, bet nori valgyti medų bičių — darbininkių. Eik ir dirbk, broli — muse.

Ir brolis nuėjo, kadangi žinojo, kad šv. Pranas šiam reikale nepermaldaujamas. Lygiai nepermaldaujamas jis buvo ir neturtu atžvilgiu. Vienuolynas jam visados rodėsi perturtingu. Kada vienuoliai buvo įsitikinę, kad jau viskas išdalyta, jis rasdavo, kad galima apseiti tai be to, tai be šio, ir stengdavosi pasiliuosuoti nuo jų.

Į visai nuteriotą vienuolyną ateina ubagas. Jie visados čia rasdavo prieglaudą. Jam atiduodama savas duonos kasnelis, savas ploščius, savos kelinės, neturint geresnio — marškinių rankovę. Ateina kitas neturtelis: pasidaro tuščia vienuolyno koplyčia.

— Dievui maloniau matyti nepridengtą savo altorių, bet apvilktus savo vaikus, — sako šv. Pranas. — Eik, mano broli, nuimki uždangalą nuo altoriaus.

Kartą brolis į tokį pasiūlymą atsakė:

— Mes nieko neturim. Atsiliko iš viso tik Naujasai Įstatymas, iš kurio mes skaitome rytais, neturėdami mišioms knygų.

— Atiduok jam Įstatymą. Tai bus Dievui maloniau už mūsų skaitymą.

Žmones, gyvenusius tokiam susilaikyme, reikėjo apdo-

vanoti. Šv. Pranas negailėjo tų dovanų ir jos buvo puikios. Tomis dovanomis buvo poezijos pamokos. Jis vienuolius išmokino suprasti gamtą ir parodė jiems josios stebuklus. Jis brolijoj išlaikė dalį sodno su gėlėmis, kad vienuolių žvilgsnis galėtų ilsėtis grožėj. Jis rodė jiems į žvaigždėtą naktį, laukus, saulės spinduliose matomą medžių dusavimą, paukščius, sėdinčius savo lizduose, į tvėrybos atspindį ir visa apimantį gyvenimą. Jis išvaikydavo iš jų velnio baimę, kurį jie matė žieduose kvapsningų gėlių ir lizduose nekaltos meilės. Jis mokino juos gerbti Dievą jo tvariniuose, nesibijoti gamtos, bet mylėti ją ir gerbti josios dievišką našumą. Kertant medžius vienuoliai neturėjo gadinti jų šaknis, „kad medis turėtų viltį greitai atgimsiąs".

Šv. Pranas atėmė iš velnio nagų gamtą ir sugrąžino ją Dievui. Tai buvo didelis drąsumas 1200 metais.

Viduramžis iškasė giliausią doubę tarp žmogaus ir gyvių pasaulio. Šv. Pranas panaikino tą bedugnę. Visi gyviai buvo jam „broliais" ir „seserimis". Žinoma, žmogus žemiškos brolijos galva, bet kas gi jam davė teisę nepakęsti ramiausių tos brolijos narių, „brolių", pasipuošusių plunksnomis, keturkojų ir visų kitų tolygių gyvių? Jeigu mes nebesuprantame viens kito, tai kaltė mūsų pusėj. Žmogus atstumė nuo savęs gyvius savo šaltumu ir žiaurumu. Reikia atnaujint Paties Tvėrėjo sudarytus santykius tarp mūsų ir kitų sutvėrimų.

Kartą šv. Praną nustebino toks atsitikimas. Eidams pro šalį apsėto nutūpusiais paukščiais lauko, jis nutarė kreiptį kalbą į „brolius karvelius" ir „varnas — seseris". Paukščiai jo asmeny pajuto savo draugą, neišsiskraidė, bet prisileido jį taip arti, kad jis lietė juos galais skvernų savo rūbo. Paukščiai, rodėsi, taip ausylai klausėsi jo kalbos, kad ir šv. Pranas pasijuto kaltas esąs prieš gyvių karaliją ir ateity žadėjo kalbėti su jais, kaip kad ir su žmonėmis.

Jis buvo pakankamai išmintingas ir nemanė, kad kregždės ar avinėlis supranta jo kalbą kaip, kaip žmonės, bet argi jie negalėjo savotiškai klausyti, ar negalėjo jie pajusti malonumo balse ir raminančio meilumo jo gestuose? Pati gyvija duodavo jam progos taip manyti. Jai šv. Pranas nebuvo baisus. Ji liuosai prieidavo prie jo. Ji sekdavo paskui jį. Jų pripratimas ir meilūs bei juokingi reikalavimai linksmino laimingą vienuolyną bevirstanti žemišku rojum, pirm negu patapti Galilėja.

Vyriausia ordeno žyme buvo gailestingumas; šv. Pra-

nas paduodavo pavyzdį, žymiai toliau siekiantį, negu kad paprastos žmogaus pajėgos išneša. Jo tikėjimas buvo kaip vėsulas, nešąs žmogaus širdį. Jis Dievą mylėjo ta rinteringa meile, kuri patį bjauriausį žmogų nenoroms daro didvyriu. Jo sapnai, pranašavimai ir svajonės išliedavo ant vienuolyno upelį mistinio džiaugsmo. Mokiniams rodėsi, kad jie kartu su mokytoju apleidžia žemę ir jau randasi pakeliui į dangų.

V.

Vis delto šv. Pranas neskyrė ordeną ramiam gyvenimui. Jis steigė tą ordeną, kaipo veikiančių jėgą, kurių basos kojos pereis visais Europos ir stabmeldiškų šalių keliais ir davė jam vardą, numatantį ordeno misiją. Jis pavadino savo vienuolius „minoritais“ (minimi, fratres minimi), Italijoj priprastu mažųjų žmonių vardu. Tuo buvo aiškiai pasakyta, kad jie priklauso liaudžiai, yra jos balsas, jos siela. Taipogi suprato savo pašaukimą ir vienuoliai ir kada trims metams sukakus po sugrįžimo iš Romos, mokytojas tarė jiems: „Einam, einam Dievo vardu“, jie be svyravimų nuėjo pas tuos, kieno vardą nešiojo, ir liaudis tuojau pajuto, kad tie pilki žmonės yra jų draugai.

Jų taisyklėmis buvo: niekados nieko nesmerkti ir nepeikti, nuolankiai elgtis su visais dvasiškiais, turtingais ir neturtėliais, gerais ir blogais, ligi bučiavimo kojų jų arkliams; nė žodžio neištarti prieš turtingųjų luomą ir net ištaigas: visur skelbti taikingumą ir Dievo bei artimo meilę. Pradžioje griežčiausiai laikėsi visų tų taisyklų ir vis tik nieks neabejojo jų uždaviniu. Jie jau delto gerbė liaudies teises, kad jų nemindė, kaip kad kiti!

Įsivaizdinkim sau Porciunkulos draugiją nepaliaujamai siuntinėjant misijonorius į Vakarus. Iskeliavusius tuojau pakeisdavo nauji ordeno šalininkai. Grįžtą palikdavo užpakaly savęs naujus vienuolynus — jų mokslo ir darbo vaisius. Veikimo centrai dauginosi ir ištisi tūkstančiai minoritų niekados nematė šv. Prano ir ne jo mokinami išmoko būti malonais ir lipšniais, nenustojant jėgos ir galios.

Minoritų jau buvo pilna Italija. Šv. Pranas iš dalies ir susirūpinęs buvo jų skaitlingumu. — „Perdaug jau minoritų. Pertankiai juos sutinkama“. — Iš tikrųjų, juos sutikdavo visur einančius po du ir skelbiančius laisviem klausytojam ir greičiau panašius į demagogus, negu skelbėjus. Sekdami mokytojo pavyzdį, jie kalbėjo tik gimtoj kalboj, del to, kad norėjo būti suprastais, ir dar del to, kad nors

italų tauta XIII amž. suprasdavo ir lotynų kalboj, bet didesniu noru klausė savo gimtų garsų. Minoritai jai kalbėjo apie taiką ir brolybę, laisvę ir teisingumą, kaip apie ką tai visai lengvai pasiekiamą; kalbėjo apie liaudies teises ir žmogaus vertybę, kaip apie ką tai jau esamą. Juos domiai klausė, jiems išeinant pasilikdavo įspūdis, kad dar ne viskas žuvo, kaip kad beviltingai manė dauguma, ir kad vargas ir nelaimės pereinami. Bet Dievas rodėsi labiau artimas žemės nuo to laiko, kada dvasiški Prano vaikai garbino jį, kiekvieną praeivį sutikdami.

Pilys ir rūmai žiūrėjo į juos abejingai. Jų pasisekimai liaudy jiems rodėsi įtartini. Prisidėjo net dalis kunigų, kurie įtikrinę keletą kardinolų, kreipėsi į Papą, rodydami pavojų. Prasidėjo didžių trūkdimų laikas. Šv. Pranas sutiko tą pavojų išmintingai ir pastebėtu prisiruošimu. Jis rūpinosi, kad vienuoliai atsargiau elgtųsi su turtinguoju luomu ir prašė gerbti jį.

Šv. Pranas darė visa, ką galėjo, bet — nepasitikėjimas vistik augo kartu su pasisekimu ir minoritų ordena, gal būt, visai nebūtų buvę, jeigu nebūtų atsiradęs galingas užtarėjas, gerbęs jo įkurėją ir aukštai vertinęs jo mokslą. Kardinolas Gugolinas, vėliau Papa Grigalius IX, seniai jau susidomėjo Porciunkulos brolija ir jos idėjomis ir neatsakydavo ubagavusiems patarti ir padėti. Pradedant 1216 metais jis artimai pasipažįsta su ordenu. Jis jį globoja Romoj, kreipia jo darbuotę, praneša reikalingas žinias, mažina ar kelia jo upą, žiūrint į aplinkybes, prisideda prie ordeno laimėjimų savo patyrusio politiko patarimais, sutikdamas su šv. Prano pastangomis. Senasis kardinolas atiduoda savo laiką ir įtakingumą minoritų ordeno reikalams. Bet tuo dar neišsemiami jo padaryti patarnavimai; žymiausis jųjų tai organizavimas užsienių misijų ir „tercijarų“ ordeno įkūrimas.

Pirmosios užsienio misijos neturėjo pasisekimo. Eidami Dievo vardu į šalis, kurių kalbos jie nežinojo, ir susidurdami su svetimais papročiais, pranciškonai veik visur sutikdavo nemalonumų, buvo užgauliojami, varomi ir grįždavo nupuolusiu ūpu. „Mūs nežinojo ir nesuprato — kalbėjo broliai. — Mus vienodai skriaudė pasauliečiai ir dvasiškiai“.

Kardinolas Gugolinas davė jiems kelias pamokas apie išmintį. Jis išmokino juos parengti dirvą ir davė jiems rekomendaciją iš Romos užsienių dvasiškijai. Jis nepaliaudamas rūpinosi vienuoliais skarmaluose.

Vaizdas tuojau pasikeitė. Vyskupai ir klebonai sutik-

davo vienuolius iškilmingai, lyg aukštus asmenis. Vienuolynai dygo kaip grybai ir pranciškonų brolijos praplito visam katalikiškam pasauly. Jos pradėjo traukt ne vien vyrus, bet ir moteris, nuo to laiko kaip jauna mergaitė iš Asizės, šv. Klara, įkūrė *neturtingųjų moterų* ordeną šv. Pranui globojant.

„Tercijarų“ įsteigimas dapildė organizaciją. Tojo ordeno idėja atėjo jam į galvą, matant entuzijastų minias, dar toli jį patinkančias, laike šv. Prano apaštališkų kelionių. Kalbos apie tai, kad Asižėj gyvenąs „Dievo Šventasis“ platinosi visose provincijose ir keldavosi kaimai, miniomis eidavo miestai pasveikinti tą, kursai arti stovėjo Amžinojo. Tūkstančiai vyrų, moterų ir vaikų lydėjo jį žaliomis šakomis nešini. Skambėjo varpai, skriejo imnai, džiaugsmingais balsais prisipildė oras ir aplinkiniai gyventojai užmiršdavo kelioms valandoms buvusius ir būsimuosius vargus. Vienas rūpesnis griaužė visus: užgirsti ką pasakys tasai Dievo žmogus. Pradėdavo jis kalbėti ir klausytojai jautė Dvasios dvelkimą jų širdis pasiekiant.

„Jo drabužis buvo biaurus skarmalas — sako viens matęs jį — apgailėtina išvaizda, išbliškęs veidas, bet Viešpats davė jojo žodžiams galybę negirdėtą“. Jis šaukė mesti barnius ir neapykantą, ir taika įsigyvendino miestuose, priešai susitaikindavo. Beklausydami jį, dvarponiai liaudavosi šiūrkštavę ir mesdavo žiaurumus. Dideliausiomis miniomis lenkdavo kelius klausytojai, maldaudami jį paimti juos savon globon. Jis buvo verčiamas atsakyti: mažųjų brolių skaičius didėjo tiesiog nepaprastai. Kartą, kada jis kalbėjo Kannaroj, visas kaimas verkdams puolė po jo kojų: vyrai ir moterys, seni ir jauni, — visi norėjo įstoti ordenan. Šv. Pranas žadėjo ką nors parūpinti ir jiems. Tas „ką nors“ ir buvo įsteigimas tercijarų ordeno — viens didžiausių įvykių Viduramžy.

Iš pradžių viskas rodėsi nekalta. Tercijarai buvo religinė draugija tikintiems, vyrams ir moterims, norintiems vesti pamaldingą ir skaistų gyvenimą, nesiskiriant su pasauliu ir neduodant įžadų. Du ar trys paragrafai Kardinolo Gugolino įkvėptų taisyklių tą nekaltą broliją pavertė į didžiausią karo ginklą, ji dar smarkiau už minoritus padėjo išgriauti feodalinės tvarkos pamatus.

VII-sai skyrius tų taisyklių draudė tercijarams eiti karan, išskiriant „gynimą Bažnyčios, Kristaus Evangelijos, gynimą savo tėvynės arba turint tam tikrą aukštesnios vyriausybės leidimą“. Pasiremdami tuo straipsniu, vasalai

atsisakydaro nešti karo tarnybą savo suverėnams. Kada gi suverėnai panorėjo anuos priversti — jie susidūrė su Kardinolo Gugolino įspėtu Papa, kurs grumojo išskirti juos iš Bažnyčios už „vienuolių" slėgimą. — XII skyrius draudė „iškilmingas priesaikas", išskiriant nekuriuos atsitikimus. Juo pasiremdami, tercijarai atsisakydavo prisiekti savo senjorams ar politinėms partijoms. XIII skyrius įvesdino pinigines įnašas įsteigimui brolijos kasų. Dėdami ten pinigus, amatninkai ir darbininkai turėjo teisę naudoti kapitalus išplėtimui įmonės ar supirkimui žemių nusigyvenusių dvarininkų. Proletarai sujudo, ir turtuoliai gyvai pajuto, ką reiškia susivienijimas.

Liaudis metėsi tercijarų ordenan. Vienuolių pažadėta Dievo karalija žemėje buvo apčiuopiamai jaučiama. Milijonai rankų siekė išsigelbėjimo inkaro ir Italijoj galima buvo suskaityti žmones, neprisidėjusius išganingon brolijon.

Pirmieji tercijarai buvo šv. Prano sudaryti vienam nežinomam Toscanos slėny 1221 metais. Šešetą metų vėliau, apimant Papos sostą Grigaliui IX, tercijarų kova su Italų feodalizmu buvo pačiam karšty.

Italų demokratija buvo pagimdyta maža knygute, kurioj šv. Pranas, genijale politiko ranka, užbrėžė taikingos draugijos tikinčiųjų įstatus. Jis nuolankiai priimdavo kardinolo Gugolino nurodymus, gudriai dirbusio įkūnijimui sumanymų didžiausio iš šventųjų — poetų. Mažiau sukalbami pasirodė patys minoritai. Pasisekimas apsuko galvas nekuriems broliams, jie išmetinėjo savo vadovui, kam jis nesinaudojąs garbe. Vyriausias ordeno vikarijus Eli di Kortone drąsindavo nepatenkintus ir pradėjo kugždėti jiems, kad šv. Pranas, be abejonės, didis šventasis, bet didelis svajotojas, naivus vaikas, kad jis turėtų nukelti savo pasekėjus iš padangių žemėn. Bet nepatenkinti susitikdavo su tyriu ir drąsiu žmogum, kursai darėsi neperkalbamas, kada tik kalba apie reikalą, jo įvykintą pagalba dangiškų balsų ir regėjimų.

Taip ir nepasisekė išgauti didesnio nuolaidumo taisyklėse apie neturtą. Jis nepermaldaujamai ir obsoliutinai reikalavo jos. Neturtas buvo svarbiausia ordeno savybė ir jis laimėdavo jos pagalba kovas ligi paskutinio savo dūstelėjimo.

Jo nuolatinė kova už neturtą pasididino, kaip tik Porcinkulos didvyrių sauja išdaigino nedidelę armiją vienuolių. Viens brolis išdrįso gerti vandenį iš stiklo, senasai brolis įsigyjo šiltesnį rūbą. Viens vienuolynas priėmė nekurią

pinigų sumą savo ligoniams. Nieks negalėjo pasislėpti nuo šv. Prano, žinojusio visą pavojingumą pirmojo nupuolimo. Apsiniaukdavo jo veidas ir iš lūpų liejosi neužmirštini žodžiai.

Kartą eidams per Boloniją, jis netoli miesto pamatė minoritų vienuolyną, labai puikiai atstatytą. Jisai atsisakė įeiti jin ir pasiuntė pranešt vienuoliams, kad jie tuč tuojau apleistų vienuolyną visi ligi paskutinio. „Rašąs apie tą įvykį buvo vienuolyne, — sako Tomas Celiano. — Jis sirgo ir jį išmetė iš namų kartu su kitais". Jie visi būtų nakvoję gatvėje, jeigu atsitiktinai mieste buvęs tuo metu kardinolas Gugolinas nebūtų įsikišęs ir su dideliu vargu išprašęs malonės.

Jis buvo dar smarkesnis, kada Asizės miestas, pasinaudojęs Prano nebuvimu, panorėjo mažus, nuskurusius Porciunkulos trobesius, pakeisti kitais tinkamesniais. Šv. Pranas be galo nusiminė, iš tolo pamatęs gimtųjų medžių tarpe didelius raudonus stogus. Išgriauta jo brangi buveinė, rūmai jojo mistinės numylėtinės — Neturto. Argi besuras jis tinkamą vietą po šitais aukštais pilioriais sukalbėti jo numylėtai maldai: „Viešpatie, būki mielaširdingas man ir mano numylėtai — Neturtui. Visų gerų darbų Karalienė yra nuliūdusi, visų užmiršta, nekenčiama, lyg toji nemylima ir ūjamoji našlė. Ir štai ant žemės sukniūbusi, skundžiasi jinai, kad paliko ją visi jos draugai ir priešai... Duok man, Viešpatie, šitą brangenybę, duok man ir maniesiems".

Už šitokį pasielgimą su jo numylėta jis turi atkeršyti. Jis užlipo ant stogo ir raudonos šukės pradėjo kristi žemėn. Jis šaukėsi pagalbon vienuolius ir būtų išgriovęs visą vienuolyną, kad kareiviai būtų nenurodę, jog trobesiai priklauso miestui. Šv. Pranas visados gerbė teisę. Jis liūdėdams susilaikė. Išnykus pirmajai Porciunkulai, dingo didesnė dalis jo svajonių. Jis mate, kad gilumoj širdies broliai džiaugėsi nauju savo būtu. Jis suprato, kad pareikalavo perdaug iš silpnos žmogaus prigimties.

Gilų įspūdį į mačiusius padarė ir kita scena. Minoritams buvo draudžiama liesti pinigus, net ir pirštų galais. Vienas jų rado Porciunkulos koplyčioj piniginę auką kokio tai tikinčiojo. Jis pasiryžo paimti pinigus ir pasidalinti su kitais. Atsiradęs šv. Pranas susirinkusių brolių tarpe taip šiurkščiai kalbėjo su kaltininku, kad tie didžiai įsigando. Šv. Pranas prasikaltusiam liepe dantimis nunešti pinigus ir padėti į pirmą pasitaikųsi kely asilo mėšlą „tam, kaip sako bijografas, kad broliai labiausia nekęstų to, ką jis sulygino su asilo mėšlu". Vienuolis atpirko savo kaltė nuliūdusiems

draugams bestovint. Nieks ir nemanė, kad mokytojas galėjo būti toks rūstus.

Bet vienam klausime Eli di Kortonės šalininkai visgi gavo viršų. Pirmieji minoritai neturėjo jokio išsilavinimo. Sulig apaštalų pavyzdžiu jie savo prakalboms laukė įkvėpimo ir laikė tai paprastu dalyku. Teologija užleisdavo vietą mažiau atitrauktiems dalykams ir ubagaujantieji sakydavo pamokslus labai originaliai, labai gyvai, nors ir nežinojo retorikos taisyklių, betgi labai sujudindavo klausytojus, palyginus su mokytomis ir stilingomis kalbomis jų vienlaikių draugų — dominikonų. Eli ir jo pasekėjai sumanė įsteigti išrinktiems minoritams mokyklas.

Šv. Pranas nebuvo literatūros priešas. Jis savo brolius stebino gerbimu rašto ir viens jo bijografų pasirengęs tikėti, kad jis skaitė geriausiems savo mokiniams trubadūrus, savo jaunystės mokytojus. Šv. Prano nuomone, kiekviens minoritas turėjo teisę, dargi privalėjo būti poetu. Bet jis draudė jiems būti mokslininkais. Minoritai neprivalėjo semtis įrodymų ir pavyzdžių iš knygų. Jis kalbėjo ir mokino žodžiais, einančiais iš širdies gelmių ir savo gyvenimo pavyzdžiu. Šv. Dvasia, nusileidžianti ant tyrų ir nusižeminusių, turėjo dovanoti jėgų jų prakalbom. Jeigu ordenan įstoja žmogus, sėmęs žinias iš pasaulio ligi jo pašventinimo, šv. Pranas pataria visa tai mesti, įsirašant ordenan. Jis nepakentė bereikalingų ir nenaudingų knygų vienuolyne. Ir kokios gi knygos galėjo būti naudingos jo akyse? Viens brolis prašo psalmių, jis jam siunčia pelenų. Vienuolynas, kuriame jis laike kelionės apsistojo, neturėjo netgi pamaldoms reikalingų knygų — jis nemato tame nieko keista ir pakeičia pamaldas dvasišku pasikalbėjimu. Jo tvirtas ir gilus tikėjimas nebuvo reikalingas jokių įrankių be įsitikrinimo.

Pirmieji broliai, prabilę mokyklų reikalu, nieko nepešė. Pagaliau šv. Pranas nusileido, bet nepakeitė savo įsitikrinimų. Minoritai pradėjo mokintis, ir pas šv Praną, kaip ir pas šv. Dominikų, atsirado puikūs kalbėtojai, gerai apsiginklavusieji teologinėmis žiniomis. Bet jis užsispirdamas duodavo pirmenybę nemokytiems ir poetams: brangų brolį Leoną, vaiko siela šiurkščiam kūne, arba brolį Pacifiką, buvusį kadaise tikru poetu ir pasauly turėjusį vardą „poezijos karaliaus“, jis mylėjo labiau.

— Jūs vyliatės mokinti ir pakeisti žmones. Veltui. Juos pakeis mano broliai nemokėliai.

Paskutinėse ir galutinėse, jo parašytose taisyklėse, prieš 3 metus ligi mirčiai randasi toki taisyklė: „Nepažįstą mokslo, tegu nesivargina jo pasisavinimui ir pažinimui“.

Ir ne iš jo kaltės prasidėjo pranciškonų išsigimimas dar mokytojui begyvenant. Jis pats buvo tyrios dvasios ir primigtinai to reikalavo ir iš kitų.

VI.

Kokiu buvo šv. Pranas kitą dieną po atgimimo, tokiu jis pasiliko ir ligi pat mirties — ugningu riteriu, amžinai jauna siela entuziastu. Tyras oras išdegino jo veidą, susilaikymas galutinai nuvargino kūną, bet akys ir lūpų šypsena išlaikė iškalbingumą, manieros — puikią graciją. Dievo šventasis buvo „toks meilus", kad nieks nedrįso daryti jam bloga. Veltui jis stengėsi užsitarnauti kankinio vainiką. Jo kelionės netikėlių šalin istorija, kur vietiniai atsisakė jį nužudyti — naivumo perlas.

1219 metais šv. Pranas skubiai iškeliavo Egiptan, kur kryžeivių armija laikė apgulus Damietą. Krikščionių kariuomenė negalėjo priešintis jo norui. „Jis buvo toks meilus", rašė vienas kryžeivių. Tą pat nuomonę išreiškia ir turkų sultonas, kada tas žavįs žmogus atsidūrė jo buveinėj, pasirengęs padaryti jį krikščioniu ar iškęsti visokias kančias.

Šv. Praną lydėjo vienas vienuolis. Jie pasveikino žiaurųjį valdovą, skirusį dovanas už nukankinto krikščionės galvą. „Ir jis taipgi pasveikino juos, o paskui paklausė: ar norį jie pasilikti saracinais ar atėjo pasiuntiniais. Jie atsakė, kad nenorį būti saracinais, bet einą Viešpaties pasiuntiniais... Tada sultonas atsakė, kad be vyriausių savo tikėjimo vadų negalįs suprasti, ką jie saką". Sultonas pasišaukė savo išminčius, kurie tuč tuojau jam tarė: Magomėto vardu įsakome tau nukirsti jiems galvas.

Bet užuot juos galabinus, sultonas pradėjo kalbėtis su šv. Pranu ir taip jį pamilo, kad siūlė jam dovanomis „žemių", jeigu jis pasiliks prie jo dvaro. Šv. Pranas, surūpintas kankinio garbę, tarė, pagaliau, sultonui: — „Liepki sukurti didžią ugnį. Aš įneisiu jon kartu su tavo dvasininkais ir tada tu pamatysi tikrojo tikėjimo jėgą" — Išgirdęs tokį siūlymą, viens musulmonų išminčių pasiskubino prasišalinti. — „Netikiu, kad nors viens mano dvasiškių panorėtų sudegti už savo tikėjimą" — atsakė sultonas.

Abu vienuoliu veltui sugaišo laiką. Jie sugrįžo krikščionių pusėn, o iš ten — Italijon. Sultonas norėjo apdovanoti juos didžiomis dovanomis, ir tas buvo vieninteliu „persekiojimu", kurį jie patyrė.

Kartu su drąsa šv. Pranas išlaikė ir savo paprastumą, kas turi būti skaitoma vienu jo didžiausiu užsitarnavimu. Jo mokiniai, Asižė, visa Italija stengėsi padaryti jį išdidžiu, jeigu jis tik galėjo tokiu būti. Virtinės fantastinių legendų ėjo paskui jį. Tikinčiųjų akis matė paralitikus vaikščiojant, nebilius kalbant, ugnį ir vandenį klausant jo įsakymų, mirtį pasitraukiant ir nusinešant su savim baisų supratimą josios neišvengiamumo. Dėkinga minia kėlė didvyriui tos begalės stebuklų iškilmes, panašias į kokį tai kultą. Visados drovus, kaip ir tais laikais, kada vaikėzai mėtė į jį akmenimis, jis bėgo nuo garbės, daug daugiau rūpindamasis palengvinti kentėjimus savo nuolankių draugų — gyvulių, neg garbe žmonių tarpe. Tuo laiku, kada žmonių minios dievobaimingai jo laukė, šv. Pranas liejo savo tyro malonumo ir rūpestingumo sroves į nekaltą gamtą. Jis sustodavo ir paimdavo nuo kelio slieką, tuo būdu gelbėdamas jį nuo mirties. Jis atiduodavo savo ploščių, skerdykloj gelbėdams gyvybę avinėlio, ir prašinėdavo medaus alkanoms bitėms. Jis tikėjo, kad nebe naudos išgyveno dieną, jeigu jam pasisekdavo išgelbėti nuo persekiojimų kokį nors gyvį ir dovanoti jam laisvę, sugrąžinti jam jo laimingą nežinojimą.

Draugingumas su gyvuliais atidarė jam jų protą. Jis lig įeidavo jų siauran akyratin, už ką jam gyviai atsimokėdavo pasitikėjimu, ir jis visados nešiodavo juos ant rankų.

Jis kartą atėjo pas vyskupą D'Osimo pakely nupirktų avinėliu vedinas. Vyskupas buvo labai nustebintas avino atsiradimu jo namuose, bet nieko neišdrįso pasakyti taip garbingam šventam, kaip kad šv. Pranui. Šventasis įspėjo vyskupo mintį. Priprastu jam nuolaidumu jis nuvedė aviniuką pas vienuoles, kurios tą gyvulėlį skaitė laimingiausiu pasauly. Tai buvo iš tikrųjų šventas nuolaidumas.

Liaudies fantazija išrado šimtus legendų apie santykius šv. Prano su gyvija. Gubijoj pasakojama dar istorija apie nematytą vilką, bepustijusi visą šalį ir ryjusi žmones kartu su gyvuliais. Šv. Pranas nuėjo pas vilką ir taip su juo sulygo:

— Aš prižadu atlyginti tau už viską. Nuo šiandie tu nebekentėsi bado, nes aš puikiai žinau, kad badas verčia tave daryti bloga. Bet kartu aš tau išmelsiu tokią malonę, aš noriu, vilke, kad tu man pasižadėtum niekados nepulti nei žmonių, nei gyvulių. Ar prižadi man tai?

Vilkas pakėlė savo dešinę koją ir įdėjo ją šv. Prano rankon, kursai ir sugrįžo jo vedinas Gubijon. Žmonės „vienu balsu pasižadėjo penėti vilką ligi jo dienų pabaigos".

Taip buvo ir padaryta. Vilkas laisvai gyveno mieste. Jis mirė pasenęs, gyventojų apverkiamas, kuriems jis primindavo Dievo žmogų.

Abejotina, ar buvo kitas kuris šventasis, taip pripildytas tvėrimo džiaugsmu, kaip kad šv. Pranas. Jis pasiskubino atsikratyti darbais, kad nueiti į laukus ir svajoit, įsiklausant į miškų ir tyrumų gyvenimą: „Juose tas pats pradas, kaip ir mumyse“, — sakydavo jis apie visa, kas gimdavo ir mirdavo: apie žvėris, žoles ir sparnuočius. Gamtos regėjimas visados raminančiai veikė į jį. Jo širdis prisipildydavo dėkingumu ir džiaugsmu, kada jis pamatydavo gražų vaizdą.

Be Porciunkulos jis mylėjo Alvernos vienuolynų dėliai nepalyginamos padėties gražumo, kur jis stovėjo, nuolaidaus kalno viršūnėj. Šventojo cėlė užsiliko dar iki šiam laikui skylėtoj uoloj, kuri yra kolosaliu piedestalu vienuolynui. Toji cėlė yra naturalis urvas, kurin galima įeiti per grandijozinį chaosą šlyno nuotrupų. Rodosi, kad dėliai buvusios katastrofos, kalno viršūnė suskilo ir paliko betvarkėj. Tai gilus slėnis augančiais augalais pripildytas, tai krūva plikų akmenų ir nei žolelės. Toliau, kabą ir apaugę samanomis akmens sudaro siaurų koridorį, drėgnumu pripildytą. Kiekvienam žingsny sieki bedugnės krašto ir staiga merkia akis šviesa. Žvilgsnis ilsisi ant žydrių kalno viršūnių, besiglaudžiančių viena prie kitos taip toli, kaip tik akis gali matyti. Vienoj pusėj vienuolyną palaikančios uolos papėdėj tiesiasi nuoga ir tuščia šalis. Užpakaly, kito kalno nuolaidoj, išsiplėtė slėniai ir margos kalvos. Tankiai apaugusios senų būkų mišku. Tyliai spindinti, maloni šviesa gaivina vaizdą. Užtenka apsidairyti aplinkui, kad suprasti šv. Prano meilę prie Alvernos. Čia jis gyveno nuolatos regėdams grožę.

Taigi tiktai toj vienintėlėj savo gražumu vietoj pabuvojęs šv. Pranas sudėjo savo „Imną tvėrimui“, paprastai vadinamą „imnas Saulei“, tai vienos puikiausių eilių, kada nors žmogui įkvėptų pasaulio didingumo.

„ ... Garbė Dievui, mano Viešpačiui, už visus Jo tvarinius ir visų labiausia už mūsų sesę saulę, duodančią mums dieną ir šviesą! Ji puiki, ji leidžia didį spindėjimą ir liūdija apie Tave, Dieve mano!

„Garbė Tau, mano Viešpatie, užu brolį mūsų mėnulį ir žvaigždes! Tu įkūrei juos šviesiais ir puikiais danguose.

„Garbė Tau, mano Viešpatie, užu brolį mano — vėją,

orą ir debesis, ir už ramybę ir visokią giedrą, kokia ji bebūtų, nėsa per juos Tu augini visus tvarinius!

„Garbė Tau, mano Viešpatie, užu mūsų brolį — vandenį, nes jis mums naudingas, paprastas, brangus ir tyras!

„Garbė Tau, mano Viešpatie, už mūsų sesę — ugnį! Ją apšvieti Tu mums naktį, ji puiki ir linksmina akį, ji nesuvaldoma ir galinga!

„Garbė Tau, mano Viešpatie, už mūs motiną — žemę, mus nešiojančią ir maitinančią ir išduodančią visokių vaisių, margas gėles ir žoles!“

Alvernan ir nuvyko Pranas, pajutęs mirties prisiartinimą, „kad pasikalbėtų su Viešpačiu apie atsitolinimo paslaptį ir nukratytų dulkes, galėjusios prilipti ant jo nuo santykiavimo su žmonėmis“. Kaip tik per tą paskutinį jo buvimą Alverne 1224 m. ir įvykęs žinomas stebūklas pasirodymo stigmatų, vadinamas „didžiausiu Viduramžio stebūklu“. Ir tikrai jis vertas to pavadinimo, ir del sujudimo, kurį jis padarė visam krikščioniškam pasauly ir del ginčų, kilusių del jo XIII amžiuj. Dvasiškijos dalis atsisakė pripažinti tą stebūklą ir reikėjo griežtų pastangų Papų Grigaliaus IX ir Aleksandro IV. Dabar tas stebūklas pripažintas visos katalikų Bažnyčios.

Tasai stebūklas štai koks. Atvykęs Alvernan, šv. Pranas 40 dienų pasnikavo nieko nevalgydams. Jis beveik nemiegojo ir nepaliaujamai meldėsi. Greitai jis pasijusdavo ekstazėj. Kartą po ilgų mąstymų apie Kristaus kančias, jam pasirodė paveikslas: nukryžiuotasai Kristus, serafimo sparnais palaikomas. Beveik tuo pat laiku jo kojos ir rankos „buvo perdurtos... vinimis, panašiomis toms, kurias galima buvo atskirti Atpirkėjo paveiksle“. Tuo pat laiku dešiniam jo šone atsirado raudona žaizda „lyg ji būtų kalaviju perverta“. Šv. Pranas niekam nerodė ir slėpė tas žaizdas ir labai nedaugėlis galėjo jas pamatyti jam gyvam tebėsant. Jam mirus, jo kūnas buvo išstatytas ir šimtai žmonių galėjo įsitikrinti stigmatų buvimu.

Toks tai Bažnyčios autoritu paremtas pasakojimas ir tikinčiam belieka tik nusilenkti prieš jį.

Šv. Pranas išėjo iš Alverno visai nuvargęs, tebegalįs tik silpnėti ir kentėti. Kūnas buvo išvargintas, siela — prislėgta. Pasaulio akyse pergalėjojas, jis rengėsi eiti į kapus nugalėtu. Kas jam buvo visi tie garbinimai ir suklaupę prieš jį žmonės? Ar gi tam jis atėjo? Jis atėjo tam, kad atidengt Evangeliją ir visiems sušūkti: „Klausykite tiesos žodžio ir būkite pagaliau krikščionys. Nemanykite,

kad tai labai sunku: pažiūrėkite į mano vienuolius". Subėgo žmonės ir štai jojo vienuoliai atrado, kad tasai pasišventimas pernelyg sunkus. Ir taip jo puikiai svajonei nebuvo lemta įsikūnyti. Tik keli prie jo arti stovį vienuoliai žinojo, kaip didelis ir gilus buvo jo apsivilimas ir nusiminimas.

Ligi šiam laikui nieks nepanaujino jo pastangų ir žmonės, vadiną save krikščionimis, kas dieną vis labiau skęsta kompromisuose ir sofizmuose, atsilikdami nuo taip aiškai apibrėžto Kristaus palikimo.

Šventąjį pernešė Siennon ir pavedė gero gydytojo rūpesniui. 1226 metų pavasary jį ne be vargo pernešė Kortonon, vėliau Asizėn, kadangi gandai apie artimą jo mirtį pasklydo po visą Umbriją ir miestai buvo pasirengę kovoti, norėdami pasilaikyti šventojo kūną. Kortonos gyventojai nenorėjo išleisti šv. Prano, Asizės gyventojai pasiuntė būrį apsaugos apginimui savo teisių. Perugojos gyventojai slaptai rengėsi užpulti ir laikė kelionės atsiimti šventąjį. Bet asiziečiai gerai saugojo grobį. Mirštančio atvykimas, kareivių apsupto ir džiaugsmingai patikto gyventojų, dėkojusių Dievui už relikvijos dovanojimą — buvo barbarišku ir stebinančiu reginiu, pilnai Viduramžio vertu.

Prociunkula buvo paskutinių jo gyvenimo dienų liūdytoja. Jis labai sunkiai kentėjo, bet nešė kančias begaliniu nusižeminimu ir kantrumu. Širdingas ir paprastas buvo jo atsisveikinimas su broliais. Paskutinį kartą jis kalbėjo su jais apie neturtą, palaimino juos ir užmigo. 3 spalių 1226 metais, jausdams mirties prisiartinimą, jis pradėjo dainuoti savo „Imną Saulei" — tai buvo atsisveikinimas su gyvenimu, jo palaiminimas pasauliui. Tą pačią dieną vakarop jo jau nebebuvo. Būrys, ieškojusių nakvynės paukščių, skraidė apie vienuoliną ir balsiai čiulbėjo. Broliai neabejojo, kad vieversiai sulėks ir uždainuos imną savo malonaus draugo garbei.

Žinia apie jo mirtį pasiekė Asizės ir išten buvo išnešiota po visą slėnį ir kaimus, besiglaudžiusius kalnų nuolaiduose. Apylinkės ūkininkai, ant slenkščio savo namų bestovėdami, matė užlietą ugnimis miestą ir girdėjo džiaugsmingas dainas. Asizės gyventojai tą naktį linksminosi. „Mes turime karstą su relikvijomis!"— šaukė minia, eidama Porciunkulon pažiūrėti savo lobio.

Bijodami netekti tokios brangenybės, gyventojai skubinosi su palaidojimu ir vos tik išaušus, mirusį pernešė Asizėn, visam okeane judančių žalių šakelių, dalyvaujant griau-

smingiems balsams orkestro ir choro. Vienuoliai, fakelais nešini, ėjo šale karsto. Miesto dvasiškija lydėjo jį.

Kūną ligi padirbdisiant tam tikrą raką, padėjo mažon šv. Jurgio bažnyčion. Kūno pernešimas San Francesco bažnyčion įvyko keturiems metams sukakus t. y. 1230 metais. Tasai pernešimas buvo visai netikėtu epilogu šventojo istorijoj. Procesija, lydėjusi karstą, buvo užpulta šaulių. Kilusiam sumišime karstas dingo. Žinoma, kad šv. Prano kūnas buvo skubiai perneštas San Francesco bažnyčion ir ten palaidotas uždaromis durimis, be liūdytojų, išanksto parengtoj vietoj. Žinoma taipgi, kad visa tai padarė Eli di Kortonė. Visa kita — nežinoma. Nežinoma, ką norėjo pasiekti Eli di Kortonė, nežinoma dargi tikrai vieta kur. ilsisi šventojo kaulai.

Poetinė legenda tikrina, kad Asizės žemutinėj bažnyčioj randasi dar trečia erdvi bažnyčia, kurioj ir randasi šv. Pranas, bet ne karste guliis ir trūnijąs, o gyvas, stovįs, penkiomis kruvinomis žaizdomis kūne ir maldingai sudėtomis rankomis. Kartą naktį trys vienuoliai jį matė, kada prieš juos pusiau prasivėrė akmeninės grindys. Kitą naktį jį matęs Papa Mikalojus V. kardinolo Estorginso lydimas, ir pasakęs apie tai prieš mirdamas.

* * *

Miega ar būdi jisai, bet jis padarė savo darbą. Ne tą darbą, apie kurį jis svajojo, bet kitą — labiau žmonijai artimą ir dar gražesnį. Jis atnaujino veik visas formas, kuriose tik tilpo Viduramžio Italijos mintis. „Imnas saulėi“ iššaukė tautinę poeziją. Ligi šv. Prano mokimo ir poezijos kalba buvo lotynų. Jis gi parašė „Imną saulėi“ italų kalboj, minoritai sekė jo pavyzdžiu ir rašydavo religines eiles gimtose sau tarmėse. Lotyniškai pradėjęs savo „Dievinę Komediją“, Dantė buvo patrauktas jų pavyzdžiu ir atsirado italų literatūra.

Nemažiau gili ir vaisinga buvo šv. Prano įtaka ir į tapybą. Jis sugrąžino gamtai josios teises tapyboj ir parodė, kad grožės meilė neturi prieštaravimų su pamaldumu. Tarp naujų idėjų vertė pasirodė apčiuopiamai Grotto kuriniuose, kurį galime pavadinti šv. Prano mokiniu, taip jis buvo šventojo dvasią prisisavinęs. Nėra nieko bendra tarp išvargintų ir bejausmiai užšalusių šiurkščiose pozose Bizantijos madonų ir pakilių, gracingų arba patetinių kūrinių, kuriais Grotto išpuošė bažnyčių sienas Asižėj, Padujoj ar Florencijos. Gimė naujoji dailė, dvasios laisve ir pranciškonų įsteigėjo širdingumu pripildyta.

Pačiam moksle pasirodė vaisinga įtaka tojo nežinėlio, norėjusio išmesti visas vienuolių knygas. „Gilus pasaulinės harmonijos nujautimas, — sako Frederikas Moraine — mušantis per šv. Praną tūkstančiais paprastų ir užburiančių molonumu judėsių, visų pirmiausia atsiliepė įtekmingai į Aleksandro Galesskio ir šv. Bonaventūros raštus, patraukė Rogerą Bakoną į įdomiausius ieškinius ir bandymus ir privertė, pagaliau, Duns Skotą, laimingą šv. Tomo konkurentą Paryžiaus universite, pradėt pervesmą metafizikoj ir tuo pačiu parengti pervartą ir moksle".

Šv. Pranas sukūrė dar ir kai ką labiau didinga, neg visa, kas aukščiau pažymėta, paimta kartu. Jis įnėjo gėdulos pasaulin, o paliko jį mažiau liūdną. Oficijalūs moralitai, taip skeptiškai maną apie žmoniją, nekreipia domės į tai, kaip daug gera gali padaryti žmogus trumpai šioj ašarų pakalnėj begyvendams. Nedėkingi jie ir nemini tų, kaip ir mes, moteriškės pagimdytų esybių, kurie mokėjo sugrąžinti gyvenimui tūkstančius nuvargintų sielų.

Poetingoji Umbrija užfiksavo visą gyvenimą didžiausio iš savo sūnų vienoj tų legendų, kurias moka sudėt tik pati liaudis.

Vieną sausio naktį šv. Pranas išėjęs sodan, nusivilkęs rūbus ir kritęs į erškėčio krūmus, kad nors „iš dalies pažintų, savo Išganytojo būvusias kančias". Bet erškėčiai pavirstą į rožes be dyglių.

Tos kelios eilutės daug daugiau pasako apie šv. Praną garbę, kaip ištisi tomai. Jis pavertė į rožes, — daugiau ar mažiau, nors laikinai, — nekuriuos žmonijos dyglius.

Jurg. Daina.

Motinos meilė.

Ateik prie manęs tu, mažuti,
Kaip širdį skausmas didis spaus:
Su manim bus lengviau tau būti,
Šios rankos meiliai tave glaus!...

Priglausiu tave prie krūtinės,
Kaip maža, imsiu glamonėti,
Kad tu nebūtum nusiminęs,
Pasaulio vargą apgalėti!...

Tavo galva jauna pavargus
Ant kelių man senų pasviro,
Tu snaust pradėsi mano brangus,
Širdis skausmus didžius užmirš...

Ir kaip miegosi tu, sūneli,
Tavęs nustosiu glamonėt...
Ir tyliai melsiu Visagalį,
Vargus tau vargti sunkius padėt.

Ateik prie manęs tu, mažuti,
Kaip širdį skausmas didis spaus —
Mokės tau motina paguosti,
Kad širdis skausmo nebejaus!...

(Jaunos sesutės atminčiai).

Ko nutilai? Kodel čia dega
Aplink nedrąsus žiburiai?
Ko renkasi čia tie būriai?
Ko tau vainikų pina, sega?
Ko skamba verkianti rauda?
Tu man graži, kaip ir tada,
Kad žiedus pievose rinkai,
Kad man užbėgdavai ant tako
Ir puokštes juogdamos brukai.
Tu užmigai... Ak, viskas sako,
Kad be žymės, be atminimo
Takai vos mindžioti užžels
Belaukiant tavo prabudimo,
Kad nieks tavęs jau neprikels,
Nei glostanti renka močiutės
Varguos pražilusios senai,
Nei akys mylimos sesutės
Į tave žiūrinčios liūdnai.
Nei draugių linksmas pakvietimas,
Nei brolio balsas tylumoj,
Nei koks jaunybės įkvėpimas
Širdies užgimęs gilumoj.
Vos buvo rytas tau bešvintąs,
Vos aušo tau diena pilka,—

Tuojau nematoma ranka
Gėles nudraskė nesodintas,
Žydriąsias uždengė akis,
Bet ko, delko, kas pasakys!...
Dar skleidė rožė, nepražydo—
Ir štai, žiūrėk jau nuskinta,
Nespėjo arfa, nepragydo—
Ir štai, žiūrėk jau nulaužta...
Sudiev, sesyt!... Nors ne ilgam...
Juk metai bėga, kaip upelis,
Juk tau ir man ir vėl kitam
Visiems vienodas eina kelias
Lig tų nematomų krantų.
Kada po metų, po kitų
Mane pasaulį jau palikti
Kerštingas angelas pakvies,—
Išbėk prie vartų pasitikti
Su vainiku anos šalies.

1921 m.

Žvainys.

Žiema.

Rytą atsikėlęs pamačiau baltus sodno medžius ir laukus. Maniau, tai šalna. Pasirodo gi — pirmas naujos žiemos sniegas.

„Sveika, bičiule žiema!„ pasveikinau, nors širdyje jai gera nelinkėjau. Sveikinčiau širdingai, bet kam šelmė vedasi su savimi jaunikį šaltį? Ar tai viena nedrįsta žingsnio žengti! Ar neramu vienai?

Kas ją žino, man tai, tiesa, ir ne galvoj. Aš težinau, — josios jaunikio baisiai nekenčiu. Jaučiu negerai daraąs nekęsdamas jo, bet kitaip, kaip sau norite, negaliu, negaliu!..

Ak bandžiau su juo susitaikinti. Sakiau geruoju gyvęsiva, bet... veltui kalbėti! — mudviem taikiai negyventi!

Štai delko aš tave, žiema, šaltai sveikinu. Štai kodel nemandagiai priimu tavo pasiustinį-sniegą.

Tečiau graži tu man, žiemute! Nūnai bevaikščiodamas gerai įsižiūrėjau į tavo veidą ir darbus.

Žmonės sako, tavo veidas esąs rūstus, netgi žiaurus. Gal ir turi jie tiesos, bet ne daug. Kartais tenka matyti

tavo veidas baisiai susiraukęs, pykčio suraižytas, — tuomet tu, lyg šimtametė boba, visus plūsti, keiki, visus užsipuoli ir, tykiai pasakysiu, net spiaudaisi įpykus. Tuomet tau niekas nepatinka, niekas negera. O kad tu žinotumei, kaip tuomet ir aš tavęs nekenčiu!.. Ir pasakysiu tesą tau akysna: tu tuomet esi šlykšti... Nepyk ant manęs, kad į akis tau tat sakau. Kas visa, neslėpdamas, išpasakoja, tas draugas. Jei šnekėčiau iš pasalų, kiltų kalbų ir nei šis nei tas išeitų.

Bet kas ginčys, jog tu šiandien negraži? Akis negali liuosai tavo veidan žiūrėti,—tiek jame grožio ir linksmybės spindulių. Tikrai, žemė turi būti tau dėkinga, kad ją nuo nevalaus rudens paliuosavai. Štai sušalusius laukus ir išklampotas pievas apdengei baltais rūbais.

O ar nedėkingas miškas? Ak, jis man nesakė, koki jausmai nardo jo krūtinėj, bet jautri širdis turi be žodžių jausti kito norus ir rūpesnius.

Ir mažučių eglaičių būrys apklotas storu baltu patalu. Kas sakys, jog negerai padaryta? Gera motina savo vaikučius rūpestingai klosto, juos migdydama, ir niekas jos užtai nepeikia.

Šelmės eglaitės! Žiūrėk jau nusibodo joms žiemos lepinimai — lenda iš patalo, iškišusios galvas dairosi aplinkui. Palaukite, palaukite, užpyks žiema, — lysite vėl patalan.

Žiemute, nūnai įsitikinau, jog tu dailininkė ir dar kokia dailininkė. Kaip gyvas, nemačiau niekur taip dailiai nupiešto vakaro, kaip tu nūnai padarei!...

Palytėjai ranka debesis, ir jų sluoksniuose išsiliejo šimteriopų spalvų šviesios bangos. Palytėjai žemę, ir milijonais kibirkščių pasipuošė jos rūbai. O ne miškas, rodos, gaisro liepsnose pleška, tačiau stebuklai! — nė viena šakutė nenyksta.

Tikra burtininkė esi! Kas su tavim susilygins? Juokai vieni, kas bent bandytų... *J. Vingius.*

Mintys ant Napoleono kalno (ties Kaunu).

(Šimtametėse Napoleono mirties dienos sukaktuvėse šių metų gegužės mėn. 5 dieną).

Š. m. gegužės mėnesy Kauno I gimnazija be gegužinių į kitas Kauno apylinkės, padarė vienas gegužines ir į

Napoleono kalno apylinkę. Šis tas užsidūrimas Napoleono pėdsakų šioj Lietuvos vietoj ir dar įvykęs šimtamečių to žmogaus mirties dienos sukaktuvių mėnesį davė progos kilt šioms keletui minčių apie jo iškilimą, jo žygių vertę ir tragingą galą.

Ūmai pakilo žvaigždė šiojo 1768 m. Korsikos Aijaido'je gimusio advokato sūnaus. Brijenos karininkų mokykla buvo jo karjeros pradžia. Gabus, išdidus, trokštąs garbės, geidžiąs žinių — taip apie jį sprendė mokytojai. Pradžioj jausdamas savy patrijotizmo, jis geidė savo Korsikos tėvynei laisvės. Todel 20 metų vieną kart būdamas atostogose jis net sukurste sukilimą prieš Prancūziją. Bet paskui patrijotizmą paaukojo jis savo garbės troškimui ir, dovanotas del maišto kėlimo, stojo į prancūzų tarnybą. Jau 1793 m. jis patapo artilerijos brigados generolu. 1796 m. pakilo vyriausiu armijos vadu Italų žemėj. Čia „mažasis generolas" vėl turėjo puikiausių pasisekimų. Jo savęs sąmonė augo ir jis jau pradėjo kalbėt diktatoriaus tonu. Jo geležinė valia laužėsi prekyn, nepaisant kiek tas kainotų.

1799 m. jis jau stovėjo Prancūzijos prieky pirmuoju konsuliu ir suomaisčių laiku gebėjo įgyvendint ramybę ir grąžint tvarką sumišušioj šaly. Kad tai visada jis savo milžiniškas pajėgas būtų panaudojęs tokiam kuriamam darbui! Taupumas valstybės ūky pagerino finansus. Visų pajėgų įtempimas laidavo pasisekimą. Tinginiaujančius varė šalin. Napoleono teisynas (Code Napoléon), kurį sustatant jis pats dalyvavo, patapo naujųjų laikų įstatymų knygų pavyzdžiu.

Bet kai jis, dėdamas visą savo mokėjimą ir galėjimą, savo uolumą ir energiją, sukaustė prancūzų valstybę, ar šitos jo pastangos buvo kilnios atsižadėjimui? Kartą jis tikino turįs tik vieną geidulį, tik vieną mylimąją — Prancūziją. Tačiau daug teisingiau skamba kitas, turbūt netyčiomis jam iš lūpų išslydusis žodelis: „Mano numylėtinė yra galybė". Be abejonės, jis daug gera padarė Prancūzijai. Bet jis atsiėmė ir užmokesnį už tai, kokio jo išpuikumas geidė: karaliaus karūną. Jei tikėt jo portretininkais, gražus, kaip graikų dievas, pasilypėjo 1804 m. Napoleonas į aukščiausią žemės garbės laipsnį — į karalių sostą. Karūnuojant jį puošė iš erelių padirbdintas retėžis, į purpurą buvo įsagiotos aukso bitės...

Ir šio erelio nagus turėjo pajust beveik visa Europa. Vienus laurus po kitų skynėsi jo ranka, kuri nūn jau turėjo užgniaužus visą vidurinę Europą. Bet ir jam visur ir visų nugalėtojui atsiverčia kitoks lapas. Kovoj su Rusų lo-

kiu, Maskvos gaisro dūmuose pradėjo Napoleono žvaigždė temt. Šaltis ir badas sutriuškino jo ligšiol neįveikiamą armiją, turėjusią trauktis atgal, kurios tik menkiausi likučiai pasiekė savosios tėvynės. Pavergtos tautos sukilo vaduotis ir tautų kovoj ties Leipcigu (1813) Napoleoną įveikia. Dar jis ginasi Prancūzų žemėj, bet 1814 m. kovo m. 31. d. sąjungininkai įeina į Paryžių. Kaip jam tuomet turėjo išrodyt, kai kariuomenė nuo jo atsimetė, kai jį numetė nuo sosto ir apsigyvenimui paskyrė jam Elbos salą!

Ta sala buvo per maža tam „nesuvaldomos garbės troškimo kupinam milžino Gėnijui". Po metų laiko jis dar kartą mėgino savo laimę, — bet veltui! Šimtas dienų — ir vėl pamatė save nugalėtą, atstatydinta. Jis pasiduoda anglams, maldaudamas jų apsaugos.

Anglai nepagailėjo sučiupto aro. Jie patupdė jį tolimoj, dykoj uolėtoj šv. Elenos salutėj, kame jis stropiai saugojamas, be keleto savo gerų ištikimųjų, atskirtas nuo viso pasaulio, be darbo, sergąs, išgyveno paskutiniuosius savo gyvenimo šešerius metus, kurie turėjo jam rodytis ištisa amžinybe.

Šainte Héleine petite'ile — taip buvo kartą pasižymėjęs jaunas Napoleonas savo užrašuose. Nė sapnavo nabagas, kad ant šios maželytės salutės įvyks paskutinis jo gyvenimo tragedijos aktas, kame jis, norėjęs nukariaut visą pasaulį, sukaustytas, klimato žudomas ir vidurių vėžio graužiamas turės baigt savo dienas, kol ateis jo išvaduotoja mirtis.

Graikų padavimas pasakoja apie milžiną Prometiejų, kurį Zeusas, bausdamas del padarytos piktadarybės, prikaldino prie uolos ir pasiuntė erelį be paliovos draskyt jo kepenas. Dainius Aiskilis sujudinančiai vaizduoja Prometiejaus kančias ir iš jo pasityčiojimus. „Tavo išvaduotojas dar negyvena", praneša jam Hefristas. Bet tragedijos gale sužimba viltis, kad Prometiejus bus išvaduotas, kai vienas dievų sutiks už jį nusileist į tartalą.

Ir Napoleonas kentėjo, kaip prikaltas Prometiejus, bet netaip be vilties, kaip anas, nes Išganymo Dievas jau senai yra žemę perėjęs, gydydamas nusidėjėlių žaizdas. Ir išpuikusis korsikietis, pirmiau nepaisęs nei doros nei religijos, pagaliau rado kelią į savo Išvaduotoją ir prieš mirdamas geidė prie savęs turėt savo Bažnyčios kunigą...

Labiau vykusiai negalima del jo atsiliept, negu kaip išsižodo apie jį Ponia Rémusat'ienė: „Jei Napoleonas savo tikslu būtų turėjęs žmonijos gerovę, tai su tokiais gabumais, kokius jis parodė, būtų patapęs didžiausiu žmogum, kokis kuomet yra žemėj pasirodęs".

Jis to nepadarė; jam aukščiau visa ko buvo jo paties aš. Dievo dovanas jis nešė nešvariomis rankomis, juodos dėmės prilipę prie jo vardo. Ir tuo būdu jis buvo tik genijus, bet ne geras, kilnus žmogus; jis buvo Europos rykštė, bet ne palaimos nešėjas. *Pr. D.*

D. Jasaitis.

Vitalizmas ir jo sistema *).

(trumpa apžvalga).

Žmogus yra pilniausias individas visų gyvūnų. Jisai dažniausiai nesitenkina vien galimumu gyventi, bet rūpinasi save ir savo padėjimą pasauly suprast. Viso pasaulio jis nežino, daugelio reiškinių visai nenumano, tad ir veikia tik jo reiškinių dalyje. Kiek žmogus daugiau tų reiškinių supranta, tiek pasaulio supratimas plečiasi, jo mintys darosi tikresnės ir jis kas kart neklaidžiau riša įvairius klausimus. Tie klaisimai gimę kartu su žmogumi, jie glūdi jame. Žmogaus asmens gyvybei plečiantis—tų klausimų sąvokos ir rišimai keičiasi. Pirmi žmogaus gyvenimo metai lydimi nekritinio realizmo, toliau tas „naivus" realizmas mažėja ir virsta, pagalios, „kritiniu' realizmu, t. y. jis teisingiau pažįsta save ir savo padėtį pasauly. Toksai klaidžiojimas pastebiamas netik žmogaus asmens gyvenime, bet ir visos žmonijos. Kadangi kiekvieno asmens atsiekimai paveldėjami tik dalinai, tad tas mums aiškina, kodel taip keičiasi krypsniai žmonių minties istorijoje. Be abejo tam įvyksniui reikšti reikalingos ir kitos priežastys.

Eisime arčiau prie temos. Pirmiausiai, reikalinga aptarti vitalizmo termino sąvoką. Bet tai daug suprantamiau bus, jei mes prigimties įvyksnius paskirstysime tam tikromis rūšimis.

Gal kas pasakys, kad nereikalinga, o gal net klaidinga skirstyti ir klasifikuoti prigimties reiškinius? Žinoma, kad viša yra suprantamiau, kai visa yra pasekmės vienos priežasties. Pakanka suprasti tą priežasti—paaiškės pasekmės.

Galima ir atbulai. Iš pasekmių ypatybių semiame priežasties ypatybes ir jos galimumą. Bet siekdami vienumo, niekuomet neturime jam prikergti tai, ką jis išskiria ir kas

*) Referatas skaitytas Berlyno At-kų kuopai.

jame telpa, tik mums norint. Kodel skirstau prigimties įvyksnius, pasiteisinsiu vėliau, o dabar tik padarysiu tą paskirstymą. Dabartinis žmogus neturi galimybės suprasti prigimties reiškinių esmę. Jisai dažniausia juos tik aptaria ir aprašo, kad lengviau ir tiksliau galima būtų aptarti. Jis, savo pažinimo įrankių padedamas, išskyrė keletą pagrindinių supratimų, sąvokų. Visa kita jis aiškina jų pagalba. Žinoma, tos sąvokos yra jau nedalinamos, taip sakant minties atomai arba, filosofijos terminologija, kategorijos. Pavartosiu vieną pavyzdį. Sulenktoje trubelėje vanduo ir kiti skystimai turi vienoje ir kitoje pusėje vienokį aukštį. Tai aiškinama žemės pritraukimu—žemes pritraukimas įeina į kosminio pritraukimo dėsnį, o to dėsnio esmė suprantama. Žmogus dažniausiai mintija tikslą, o paskiau jau jį siekia. Tad visi tarpiniai reiškiniai bus jau tikslingi. Žinoma čion neturi būti imami nei etikos nei kitų žmogaus veiksnių kriterijai, nes nors tikslas neša kam nors bloga, tai tik veiksmai, kuriais jis bus atsiektas, vistiek yra tikslingais. Truputį panašumo rasime, svarstydami ne tik gyvūnų veiksnius, bet ir žmogaus kombinuotų mašinų funkcijas. Teisybė, yra žmonių, neigiančių visai tikslingumą. Tie ginčai dažniausia kyla iš to, kokiais būdais ir kuriomis priežastimis toks tikslingumas remiamas ir aiškinamas. Vieni sako, kad tai yra pasekmės tik tam tikros prigimties elementų kombinacijos. Žinoma, jau tuo pačiu jie pripažįsta, kad prigimties elementai specifinėje kombinacijoje gimdo gyvybę. Pažymėsių, jog toks išsireiškimas keistai skamba—rodos gyvybė turėtų gimdyti, bet anų manoma priešingai. Kadangi gyvūnai yra, jų manymu, mašinos, tai jų veiksniai ir tikslai yra mašininiai. Tokiu būdu mes gauname mašininę teleologiją, mašinų tikslingumą. Mes visi žinome, kad mašina gali atlikti tam tikras funkcijas, ir nieku būdu pati jų keisti negali. Tas pat galima pasakyti ir apie gyvūnus, pripažįstant, kad jie yra vien prigimties elementų kombinacija. Mašinose mes renkame tam tikrą pastovumą, statiką.

Todel paskesnioje mokslo literatūroje mašininę teleologiją vadina statine teleologija.

Bet veiksmų tikslingumą galima aiškinti ir visokiais būdais. Kai sakoma, kad jos priežastimi yra ne specifinis prigimties elementų susibūrimas ir kad jis nėra anolaginis statiniam tikslingumui, tai turima omeny vitalizmas. Jis skiria organinio ir neorganinio pasaulio reiškinius, jis sako, kad tikslingumo priežastimi yra ne forma, bet kitos priežastys; jis organinio pasaulio veiksnių tikslingumą stato prieš

neorganinį tiksllngumą, pavadindamas jį dinaminiu — nepastoviu. Aptarę vitalizmo sąvoka greitai perversime vitalizmo istorijos puslapius.

Nėra tikslo ir reikalo peržiūrėti kiekvieno vitalisto mokslą; mes paliesime tik tuos, kurie savo mintimis tvėrė epokas. Tokių asmenų nedaug, nes nėsant tikslių tyrinėjimo įrankių mokslo žinių suma būdavo maždaug vienokia per ilgus šimtmečius.

Graikai davė pradžią beveik visiems dabarties mokslams. Vienuose jie taip toli nuėjo, kad žmonija per 2000 m. mažai tenuėjo pirmyn. Graikai paskelbė beveik visas pagrindinas pasaulėžvalgas. Juose mes randame klasiniai formuluotą vitalizmo mokslą. Tai padarė Aristotelis savo veikaluose „Gyvulių atsiradimas“ ir „Apie Sielą“. Nekurie jo vartojami daviniai dabartinio mokslo skaitomi klaidingais, vis tik tai nekeičia minčių esmės. Jisai prileidžia, kad naujo organizmo gaminime dalyvauja lygiai patinas ir patelė. Bet tas dalyvavimas yra griežtai skirtinas. Jisai tvirtina, kad vyro elementai atsineša su savimi formą, o taip pat vystymosi principą ir pradžią, o motinos elementai teikia vien gymulio augimui medžiagą. Sėkloms nėra reikalo rinktis iš visų kūno dalių, kaip tai dauguma tvirtino; jis sako „kodel neprileisti, kad sėklose glūdi galimybė būti krauju arba raumenimis, nėsant nei krauju, nei raumenimis pagal savo išsivystimą“. Vyro ir moters elementų susivienijimas sudaro gymulį. Bet kokia gi rolė atitenka vystymosi vyro sėkloms; „tai aukščiausiai ir dieviškai pradžiai, nematerialiai dalyvaujančiai vystymosi eigoje“. Kokiu gi būdu formuojasi iš sėklų gymulys? Jisai rašo: „Visa kas atsiranda, turi atsirasti iš ko nors ir per ką nors ir kaip nors. Tai, iš ko naujas gyvūnas atsiranda, tai motinos teikiama medžiaga. Bet svarbu ne iš ko atsiranda, bet per ką naujos organizmo dalys atsiranda“. Vyraujantį vystymosi faktorių jis randa pačiose sėklose ne kaipo priešingą skirtiną jos dalį, bet būtiną sudėtinę jos dalį, pereinančią iš sėklų į gymulį. Kadangi Aristotelis žino, kad naujo organizmo dalys atsiranda ne kartu, bet viena vėliau kitos, todel jis stato tolesnį klausimą: „Ar vystosi viena dalis iš kitos, ar tik jos vėliau viena kitos atsiranda“. Čion jis greitai atsako: „Negalima prileisti, kad širdis, kuri apsireiškia pirmiau visų kitų dalių, tveria kepenas, o pastarosios kokį nors kitą organą“. Ganėtinumo dėsnis neverčia pripažinti, kad širdis tai kepenų atsiradimo priežastis, nes tuomet vis tik nebūtų širdies atsiradimo priežasties, be to,

širdy turėtų glūdėti visame savo sudėtinume ir formoje kepenos. Mums žinoma, kad Aristotelis postulavo, kad sėklos nėra ganėtini organizmo vystymosi daviniai, nes sėkla pati yra vien augančio organizmo dalis. Bet jis taip pat tvirtino, vyraujantis vystymosi faktorius negali būti sėklos išorėje. Tam priešginumui išrišti, jis prileidžia, kad tam tikrose apystovose vis tik „kas tai gali atsirasti iš nesančio jame"... Yra kastai, kas tveria dalis. Visa atsiranda per ką nors įvykusį ir iš esančios tik galimume tinkamos pradžios. Ta pradžia yra sėkla: ji turi judėjimo (vystymosi) principą, kurio veikimas lydimas atskirų ir gyvų dalių atsiradimu". Trumpai sakant: sėklos tveria organizmą iš motinos teikiamos medžiagos, gaivindamos ją. Sėklose glūdi tam tikros vystymosi principas. Tas principas perimamas nuo kito, esančio realybėje [1]). Mes dabar matome, kad ne sėkla yra vyraujantis vystymosi faktorius, bet ji yra tik tarpininkė. Ta gi „tikrai esanti realybėje pradžia" yra pats vystymosi principas arba siela". Kuriais būdais siela gaivina vystymosi medžiagą, Aristotelis beveik neaiškina. Kiek toliau jis formuluoja kelerius sielų laipsnius; būtent augimo siela, pajautimų ir jausmų siela ir žmoguje be tų dviejų protas, kuris ateina iš išorės ir yra „dieviškas". Čia pilnumo dėliai pažymėsiu, kad savo mokslu Aristotelis artimas Platono mintims, kurios skelbė, kad prieš gimstant yra sielos — idėjos. Mes matome, kaip vienos šakos mokslo mintys pereina į kitą. Tą pat mes rasime daugelį kartų žmogaus minties istorijoje amžiams bėgant.

Aristotelio mokslas, nė tik bijologijoj, bet filosofijoje ir kitose srityse ilgai lošė vyraujančią rolę. Vidurinių amžių pabaigoje smarkiai pradėjo plėstis iki tol užmestas mokslas, prigimties tyrinėjimai, bet kitais būdais.

Iki toliai hipotezės buvo tveriamos vien proto spekuliacija (pagalba); jos buvo labai vienodos, o kartais net ir labai klaidingos. Galilejus, Kepleris, Koperninkas, o vėliau Newtonas sistematizavo prigimties, teisingiau sakant, vienos jos dalies, mechanikos dėsnius. Jie surado, kad kai kurie prigimties reiškiniai nėra priepuolingi, bet tvarkomi griežtų nesikeičiamų dėsnių. Tos mechaninės pažiūros perėjo ir į tuometinę bijologiją ir Aristotelio gyvybės supratimą, kuris, kaip mes matėme, yra vitalistinis, pekeitė mechaninis gyvybės supratimas. Teisybė, tai ne Büchnerio ir Molechoto

[1]) Nemokėdamas graikų kalbos, citavau iš vokiečių prof. Diesch'o veikalo „Vitalismus. Seine Geschichte und Systeme".

materijalizmas, jie be medžiagos nieko daugiau nepripažino, — betgi materijalizmas.

Ir Dekartas, koordinatų tvėrėjas, ir Leibnicas, monadologijos kurėjas, skelbė, kad visa prigimtis — neorganinė ir organinė — yra mechanistinė sistema, Dievo nustatyta. Tų laikų vitalistai negalėjo prieštarauti, nes neturėjo jokių naujų davinių, o „atrajojo tik Aristotelio mintis, kartais jas savotiškai, neteisingai aiškindami".

Toksai neaiškumas gyvybės definicijoje tęsėsi ilgus amžius. Vieni mokslininkai buvo artesni Aristotelio mokslui, kiti tolesni. Pirmi skelbė dinaminį tikslingumą, antri statinį, pirmi Aristotelio sielą vadino formuojančia jėga, esencijale jėga (V. Volfas), Tvėrėjo valia (Bossuet, palingenesis), kiti jos nepripažino, nepripažino organinio ir neorganinio pasaulio reiškinių skirtumo. Buvo ir tokių, kurie, nenorėdami pripažinti atskiros prežasties, idėjų ir gyvybės ypatybes prikergdavo materijai, materiją vadindavo gyva. Tas svyravimas baigėsi visišku vitalizmo žlugimu. Ant jo lavono išbujojo materijalizmas. Kelias dešimts metų buvo gėda mokslo žmogui kalbėti apie vitalizmą. Darvinas savo veikalais „Gamtos atsiradimas" ir „Žmogaus atsiradimas" sintezavo tą mokslą. Truputį vėliau (Büchneris, Gekelis) materijalizmas pasiekė savo aukščiausio punkto. Nuo čia jis nesiplėtė, bet pradėjo trauktis. Rimčiausi vitalizmo kritikai buvo Lotze ir Claud Bernard. Jie savo nuomonėmis nepasmerkė, bet išgrynijo, atmetė daugelį neteisingų prietarų. Materijalizmas greitai susilaukė reakcijos. Tam daug padėjo tyrinėjimo įrankių patobulėjimas.

Be to darvinizmas, kuomet jį pradėjo bešaliai tyrinėti, apreikšdavo vis daugiau prietarų, o kartais ir griežtų nesąmonių. Mes žinome, kad darvinistai neigia kurį nors tikslingumą: jie tvirtino, kad visi gyvumai, taip pat ir augalai, yra pripuolingumo tvariniai, jų esimą ir vystimąsi netvarko jokie įstatymai, dėsniai. Tuo pačiu jie neskyrė prigimtų reiškinių grupėmis, jie apibendrino iki tol buvusius sielos ir kūno supratimus, atmesdami visiškai pirmąją. Jų manė kaip kad geras šeimininkas, atrinkdamas veislei arba sėjimui tobulesnius individus, pasiekia didesnio tobulumo gyvulių ar augalų rūšių, kad taip pat yra prigimtyje. Gamta čia šeimininkaujanti.

Prigimtyje veikia lytinė ir gamtinė atranka. Jie sako, kad kuriam nors individui netyčia atsiranda pripuolingos ypatybės, kurių esimas gelbsti gyventi. Jie skelbia, kad pasaulyj viešpatauja vien kova už buvį. Tuomet jau prigimtis

pasirūpina, kad tas individas išliktų gyvas. Taja atranka tvarkoma gyvūnų ir augalų tobulinimas, nes visi netobulesni žūva. Mes žinome, kad lytiniai santykiai nevisuomet būna tarpe stipresnių individų. Gamtine atranka darvinistai nieko nauja nepasako, tik tai, kas visiems buvo lig tol žinoma: „Negalį gyventi — žūsta". Bet dabar darvinizmas beveik užmirštas ir patys mokslo vyrai stebisi, kodel ir kaip dauguma beveik ištisą 50 metų buvo suklaidinta. Darvinistai, prileisdami gyvūnų vystymosi priežastimi priepuolingumo dėsnį, vis tik postuluoja griežtai apribotą tikslą — tobulesnę individo organizaciją, kuri padeda ir palengvina jo esimą. Tai galima prileisti vienam įvyksniui, vienam reiškiniui — bet jokiu būdu negalima to priepuolingumo daryti dėsniu, nes tuomet bus loginė klaida. Geresniam supratimui pažinkime prigimties reiškinių eilę. Kaip minėjau, darvinizmas tvirtina, kad iš visai nesudėtinio, netobulo gyvūno, visi kiti išsivystė. Viename atsirado koki tai nauja ypatybė—inkrementas. Ji paveldėjimu ir visokiomis varijacijomis tolyn keičiasis. Ir tai visa pripuolamai įvyksta. Mes galime pripuolama teorija tik tokius reiškinius aiškinti, kurie tik vieną kartą organizme įvyko ir kurie nėra būtiname ryšyje, kurio pirma organizme nebuvo, bet kuris tik vėliau įvyko. Patyrinėję prigimtį, beveik nerandame tokių reiškinių. Stumbriniai turi 2 aki. Jos yra vienas sudėtiniausių organų Žinome, kad jos savo normale konstrukcija yra tapačios. Tai aiškinti galime, vienokį vystymąsi pripažindami. Jau čia matome, kad priepuolingumas neturi vietos, nes kur reikalaujama tam tikras tikslas atsiekti, negali priepuolingumo būti. Akių tapatybė neišaiškinama simetrijos dėsniu, nes, griežtai tarian, tokio dėsnio visiškai nėra. Mes turime ganėtinai pavyzdžių- margos karvės, arkliai, neporiniai organai (širdis, kepenos), nesimetrinė padėtis nekurių organų. Arba kodel vabzdžių kojos tapačios. Jog segmento tapatingo varijavimo dėsnio nėra, nes burnos segmentai, kurie yra gynimosi įrankiai, visai kitokios. Kodel gruobuonių du krūminiu dančiu vienos ir tos pačios burnos pusės yra visose detalėse tapatūs? Čia vėla selekcijos teorija turi išdidžiai tylėti, nes čia irgi turima atsiekti tam tikras tikslas ir todel priepuolinga varijacija negalima.

Darvinizmas raumenų ir nervų narvelių atsiradimą turi varijavimais aiškinti, bet jo užduotis dar labiau sunkėja. Juk, vienas varijavimų inkrementų sudėtinumas yra labai didelis. Be to, vieni raumenys be nervų būtų netikslingi organai. Tai galima aplamai apie visus organus pasakyti. Pavyzdžių, priešingų priepuolingumui, yra labai daug —

visų nėra reikalo ir tikslo minėti. Viename savo veikale Darvinas, gal nujausdamas savo nuomonės abejotingumą, parašė, kad jeigu nors viename įvyksnyj jo aiškinimai neganėtini, tad jie niekur neganėtini. Žinoma, jis pasakė teisybę. Pasaulio reiškiniai yra taip artimi ir paralelūs vieni kitiems, kad vienur juos tikslingumo dėsniu aiškinti, kitur priepuolingumo — nėra loginga. Tuos pavyzdžius svarstydami, mes matėme, kad kuriam nors tikslui tveriamos tinkamos priemonės.

Kaip tai įvyksta ir kaip tai vitalizmas aiškina paliesiu toliau. Čia darvinizmo kritiką vienu ryškiu pavyzdžiu baigsiu. Jisai įrodys pirmykštį gyvūno veiksmų tikslingumą. Jeigu tritonui (drėžų šeimos) išpiauti liešuką (Linse), jis vėla išauga. Jeigu jis antru kartu išaugtų taip, kaip pirmą kartą, darvinistai galėtų pasakyti, kad to individo filogenetiniame vystymose buvo jau toks atsitikimas. Bet organizmas pasielgia visai kitaip.

Dabar apie vitalizmo sistemos elementus. Pirmiausiai reikia pažymėti, kodel vitalizmas prigimties reiškinius suskirstė į dvi dali. Savo jausmais mes vien medžiagą tepažįstame.

Lygindami gyvūnus, jų veiksnius ir jų ypatybes su medžiaga, jos „veiksmais“ ir ypatybėmis, raudami dideliausių kokybinių skirtumų.

Visų ypatybių mes negalime paliesti, tai imsime tik įžymiausias. Pav. mintys, jausmai ir kitos, kurios tik gyvūnuose terandame. Tad jų išaiškinimui mes tą pat medžiagai turime prikergti. Kiekvienas sutiks, kad tai nesąmonė. Nors buvo ir tokių, kurie pripažino, kad medžiaga mąsto (Dubois - Reimond), bet žmogus niekados nesupras, kuriais būdais tai įvyksta; tai ir pagimdė plačiai žinomą išsitarimą „ignorabimus“. Žinoma, kad niekad tai negalima suprasti, nes medžiagai prikergta tokia ypatybė, kurios ji visai neturi ir negali turėti. Pažinimo kritika tą problemą išriša, pripažindama, *kad medžiaga visai nemąsto* [1]). Šitą mintį patvirtinsiu Kanto išsireiškimu: „gyvos medžiagos galinumas nė negali būt įsivaizduojamas, nes pati sąvoka yra priešgini, nes negyvumas, inercija medžiagai būtini“. Tą skirtumą plačiau rasime, svarstydami gyvūnų ypatybes.

Žmogaus žinios galės labai prasiplėsti, bet ligšiol dar mes nieko galutinai nesuprantame, mes neišaiškiname reiškinių pirmykštės prasmės (das Ding in sich, res in se), tik

---

[1]) H. Driesch, Vitalismus·

juos aprašome. Remdamiesi tais aprašymais, pasistengsime surasti organinio tikslingumo pamatines prievoles. Jau esu pirmiau minėjęs, kad organiniai prigimties reiškiniai aptariami kaipo tikslingi. To tikslingumo visi reiškiniai gali būti suteikti harmonijų ir reguliacijų supratimuose. Kas tai yra harmonija? Organizmuose harmonija reiškiasi šiose formose. Priežastinė harmonija, kai kuri nors kūno dalis savo buvimu iššaukia kitos dalies tame kūno vystymąsi; veikimas akies obuolio į lešuko atsiradimą: jei prašalint akies obuolį, tai lešukas nesivystys, jei iš kitos vietos persodint ektodermos gabalėlį — galės išsivystyti.

Žinome, kad tik gymulio vystymo pradžioje būsimo organizmo dalys yra bendrame sąryšy, bet toliau jos autonominiai vystosi (diferencijuojasi), bet vis tik galų gale viena kitai erdvėje atatinka (sudėjimo harmonija); pav., marių ėžio burna ir viduriai vystosi visai atskirai, bet išsivystę visiškai vienas kitam atatinka.

Panaši harmonija randama ne tik organų padėjime erdvėje, bet ir jų funkcijose, kuomet vieno kūno dalys sutartinai su kitomis veikia (funkcijų harmonija). Kas tai yra reguliacija? Organizmų „reguliatyviu galimumu" vadiname jų ypatybes palaikyti savo normalę formą, veikiant nenormaliems išoriniems faktoriams. Kai kurie organizmai pasižymi ypatingai tais privalumais. Reguliacijos yra taip skaitlingos, kad negali būti atskirai visos išvardintos ir todel klasifikuojamos savo turinio ypatybėmis.

Pav. 1) bakterijoms patekus į aukštesnių organizmų kūną, jis gamina daugelį cheminių dalykų antitoksinus precipitinus ir k.) kurie pačiam organizmui nenaudingi, bet bakterijas nužudo.

2) Jūrų organizmai palaiko savo kūne tam tikrą atmosferinį spaudimą. Tas palaikymas spaudimo yra skirtinas paprastiems fizikos dėsniams. Jeigu paimsime du gazu tai jie visumet lygiai ištirps viens kitame. Jūrų gi organizmai išlygina spaudimo skirtą, arba savo išorinę plėvelę padarydami nepergeriama druskoms, arba tam tikrus cheminius kūnus išskyrdami, kas didina ar mažina atmosferinį spaudimą. Beto jie gali ir įleisti į save ir neįleisti įvairias druskas, kurios neorganiniuose daiktuose, visumet lygiai ištvysta; 3) organizmai, ypač krembliai, nėsant priprasto jiems maisto sunaudoja visai kitus daiktus ir gali gyventi tūlą laiką visai negaudami valgio, be deguonio, visumet prisitaikindami naujoms aplinkybėms; 4) jeigu kurie raumenys ir liaukos verčiamos padidintą darbą atlikti, tai jie žymiai didėja, hyper

trofuoja; 5) kaulų ir sausybių sudėjimas ir padėjimas erdvėje tobūlai pritaikintas, spaudimo ir išsitęsimo krypsnių nuspręstas; 6) judėjimų reguliacija apeina kliūtis, vaikšto su mažesniu skaičiu kojų; 7) organizmai (nevisi) gali atsiauginti kai kurias kūno dalis.

Mums būtina išrodyti, kad gyvūnai skyriasi nuo negyvos medžiagos ir nėra fizinių ir cheminių reakcijų pasekmės, bet kad juose visai kita pradžia reiškiasi. Paliesti pavyzdžiai jau remia mūsų nusistatymą. Dabar paliesime kitus įvyksnius, kurie gyvūnų reiškinių savistovumą išrodys.

Kiekvieno organizmo kiaušinis susideda iš protoplazmos ir branduolio. Skaidymasis kiaušinio protoplazma ir branduolis dalinasi į 2, 4, 16, 32, etc... maždaug apvalų norvelių (blastometromis vadinamų) Tas narvelis skaidymosi tuštumą gaubia. Pamažu jis visai plokštėja ir sudaro ištisą sluoksnį (epitelius). Gymulys šitoje skaidymosi stadijoje vadinasi blastula.

Mokslininkai savo tyrinėjimus daro su marių ežio kiaušiniais, nors tai galima daryti ir su varlės ir kitų gyvių. Blastula juda vandeny mirksiančių plaukelių pagalba. Kiek laiko praėjus iš tam tikros blastulos dalies išsiskiria palaidų narvelių grupė, ji sudaro „merenchimą", iš kurios ličinos griaučiai išsivysto. Vėliau iš tos vietos, iš kurios prasidėjo merenchima, pradeda vystytis ir penimasai latakas; tai atsitinka tam tikros ličinos dalies įsitraukimu. Šioji skaidymosi stadija vadinasi gastrula. Išorinė ličinos sienelė vadinas ektoderma, penimo latako sienelė entoderma: ateity jos kūno tuštumoms vystytis medžiagą duoda.

Iš ektodermos — snukis, mirkčiojantys plaukeliai ir kiti organai išsivysto. Mokslo literatūroje tūla gymulio dalis tūloje skaidymosi stadijoje vadinama *elementariu organu*, procesai, kurie juose įvyksta — *elementariais procesais*. Suprantama, kad elementarių organų sudėtin įeina tik vienokios protoplazmos dalys (narveliai). Tuo būdu elementariais organais paeiliu bus: sėkla susijungus su kiaušinėliu, blastula, merenchima, ektoderma, entoderma, snukis, penimasai latakas, susidedąs iš 3 dalių etc...

Kiekvieno elementario organo normalio skaidymosi rezultą mes pavadinsime prospektiniu galimumu*), kitaip tariant, turėsim omėny faktinai iš tos dalies (elementario organo) išsivystančią dalį.

---

*) H. Driesch. Vitalizmus.

Čia suteiksiu truputį embrijologijos mokslo istorijos žinių. Ilga laiką buvo manoma, kad sėklose ir kiaušinėliose visos būsimo organizmo dalys labai sumažintose formose glūdi. Augimas yra ne kas kita, tik tų nematomų dalelių didinimasis. Kadangi net ir padidinančiais įrankiais negalima buvo tariamų dalelių matyti, tos hipotezės šalininkai paskubėjo pridurti, kad tų dalelių dauguma yra permatomos. Toksai krypsnis embriologijoj buvo vadinamas evoliucine pakraipa. Jis labai paprastina organizmo augimą; toks augimas mažai tesiskirtų nuo kristalų augimo*). 1759 Volfas sintezavo visas nedrąsias ir neiškias evoliucinės arba preformacinės teorijos priešininkų mintis, papildė jas savo tyrinėjimo ir mąstymo daviniais ir formulavo epigenezo teoriją. Ji sako, kad sėklose neglūdi visi organai, bet jos yra paprasta substancija, kuri besiskaitydama išgali savo specifinėmis ypatybėmis, pajėgomis (nisus formativus) likti sudėtinesne ir tapti pilnu organizmu. Ta teorija dabartiniomokslo visiškai pripažįstama. Tą teoriją mintijant gimė klausimas ar iš kiekvieno elementario organo gali išsivystyti tiktai tam tikra organizmo dalis, ar keliolika, o gal net visas organizmas. Tyrinėjimai patikrino paskutinį spėjimą. Jeigu jūrų ėžio pirmas dvi ar keturias skaidymomosi lasteles atsktrti nuo viena kitos, tad išaugs du jūrų ežiu, jie bus tik didžiu mažesni. Tokios pat pasekmės bus, jeigu iš 8 blastulos narvelių atimsime 3, arba perskirsime į 3 ar ir daugiau dalių. Tai aiškus atsakas į gimusį klausimą: kiekvienos skaidimosi lastelės (resp. elementario organo) prospektivė galimybė nėra pastovi, bet keičiasi. Bet tie patys tyrinėjimai parodė ,kad iš kurio nors organizmo sėklų arba skaidymosi lastelių gali išvystyti tik tas gyvūnas, kurio sėklos yra, bet ne kitokis. Tą ypatybę mokslininkai vadina prospektiniu gebėjimu (Fähigkeit, sposobnost). Tokiu būdu visų skaidymosi stadijų ir jau susidariusios blastulos (maždaug 800 narvelių), visų elementarių organų prospektinis galimumas yra įvairus, o prospektinis gebėjimas vienokis, nesikeičiąs. Buvo surasta, kad prospektinis gebėjimas ne tik blastulos sienelių, bet ir visų kitų elementarių organų (t. y. entodermos, ektodermos) yra vienodas. Jei gastrulą bikaip perpiauti t. y. pašalinti tulas entodermos ir ektodermos dalis, tai likusios dalys suformuoja naują, tik mažesnį organizmą. Bet ir iš entodermos ir iš ektodermos pavieniai paimtos tik „ektodermos" arba „entodermos"

*) Plačiai apie kristalų augimą žiūr. „Ateitis" Nr. Nr. 4 ir 5 1920 „Kristalografija ir materijalizmas".

organai išsivysto. Tai visa parodo, kad pradžioje sėklose neglūdi mažas su visomis savo ypatybėmis organizmas, bet kad tai įvyksta jau skaidymosi stadijų gale. Tuomet jau, žinoma, galima sakyti, kad organizmo dalys numatytos ir jos tik auga ir didinasi. Dar nuostabesnius organizmų reguliacijų reiškinius randame jau visiškai suaugusiuose organizmuose. Paimkit slieką, perpiaukite kurioje jums tinka vietoje (tik neperarti paskutinio galo) jūs turėsite du slieku, nes viena dalis užsiaugys galvą ir smegenis, o kita — uodegą. Tuo baigsime faktinę dalį ir atsiklausime ar tie visi reiškiniai gali būti cheminių ir fizinių dėsnių pasekmės. Jeigu elementarių organų skaidymosi ir vystimosi eiga būtų nesikeičianti, visada vienoda t. y. jei prospektiniai gebėjimai kiekvienos sistemos būtų vienodi — būtų galima įsivaizdinti labai sudėtiną mašiną, kurios tvpingo veikimo pasekmės — būtų organizmo tvėrimas. Žinoma ta mašina būtų nemažiau sudėtinesnė, kaip pats organizmas. Bet faktai išrodė visai priešinga.

Mes matėme, kad kiekviena sistemos dalis lygi savo prospektiniu gebėjimu visai sistemai: iš tos dalies išsivysto normalis, tik mažesnis organizmas. Bet dydis negali principinių priešginumų sudaryti. Tuo būdu mes turėtume pripažinti, kad ne kiekvienoje dalelėje glūdi ta mašina visame savo sudėtinume, arba kelių sudėtiniausių mašinų dalys, nes ir normoje ir tyrinėjimuose tūlam sistemos elementui, sąlygas keičiant (pav. perpiovimo kripsnį keičiant), gali atitekti tūlas likimas t. y. vienose sąlygose iš to elemento vienos organizmo dalys išsivystyti galėjo, kitose visai kitos. Be to, mes žinome kad visi, gyvūnai paeina iš vieno narvelio, — jam skaidantis. Tuo būdu mašina turėtų kartu skaidytis ir užlaikyti savo vienumą, bet tai visai negalimas reiškinys fizinių ir cheminių—apskritai medžiaginių reiškinių tarpe, kurie būtinai erdvėje mąstomi. Kadangi narvelio skaidymosi elementai pasižymi tokiomis pat ypatybėmis, kaip ir sėkla su kiaušinėliu susijungusi, tad reikia pripažinti, kad priežastis, skaidymąsi iššaukianti, nėra medžiaginė, ekstensinė. Ji yra savotinis prigimties faktorius. Tą faktorių vitalistai pavadino entelechija (t. y. turintį savy tikslą).

Gyvybės reiškinių automingumą priparodo, be minėtų faktų, dar funkciniai prisilaikymai [1]) ekvifinalės reguliacijos [2])

---

[1]) audiniai pritaikinti tiksliausiam veikimui.
[2]) prisitaikymai įvairiais būdais.

antrokartės reguliacijos [3]), involiucijos [4]), mortesferijos [5]) reiškiniai. Be to labai svarbius reiškinius galime pasekti iš smagenų fizijologijos reiškinių. Normoje žmogaus ir kitų gyvūnų smagenų žievės tam tikros vietos surištos su atatinkamomis funkcijomis. Bet pasirodė, kad dideliame laipsny jos gali pakeisti viena vieta. Tai verčia mus prileisti, kad smagenys gali būti labai įvairiu būdu harmoningai suvartojami, t. y. smagenys yra įrankis reiškiniams vykinti, bet ne jų tikras substratas ir paskutinė priežastis. Kokiu būdu ta pirmykštė priežastis veikia į medžiagą, nėra išaiškinta ir maža vilties teturima tai išaiškinti.

Dabar retai kas betvirtina, kad mintis — medžiagos fenomenas, taip pat neginčijama ryšis tarp minties ir darbo, bet kokiu būdu mintis į raumenis veikia, versdama juos judėti, net aiškių hipotezių nėra.

Tam klausimui išaiškinti bijologija neturi kol kas ganėtinų faktų. Todel juos gvildena naturfilosofija ir psichologija. Materijalizmui žlūgus, psichologijoje buvo įsivyravęs psichofizinis paralelizmas. Dabar jau filosofijoje ir psichologijoje vis daugiau girdisi balsų, keliančių psichofizinio priežastingumo klausimą. Vitalizmui pastaroji savo esme artesnė. Aiškiau tos mintys išreikštos Ed. Gartmano veikaluose. Jisai taip aiškina santykius tarp gyvybės ir medžiagos. Medžieginių faktorių sutelkimas sudaro visą mechanine sistemą, todel į ją galima tokiu ar kitokiu būdu veikti. Medžiaginius faktorius jis vadina materijalizuojančiais (medžiaginančiais) faktoriais t. y. faktoriais, kurie gimdo medžiaginius reiškinius. Jie tur potencijalą ir skirstomi centralėmis pajėgomis. Gyvybės gi faktoriai nėra nei medžiaginančių ypatybių, nei potencijalų, nei centralių pajėgų sutelkimas. Kad galėtų jie (gyvybės faktoriai) medžiagos srityje veikti, nesipriešindami energetikos dėsniams, bet vis tik visai priešingai neorganiniam, mechaniniam, jis sako, kad jie (faktoriai) pajėgos kryptį, kurs bendrų energetikos dėsnių nenurodomas, keičia, arba perkelia į kitą vietą pajėgų veikimo tašką elementariniuose organuose. Kaip matome, tai vien neaiškūs, pasakymai, bet aiškesnių kol kas nėra. Ir delto tas klausimas laikinai užmirštas, o mokslininkai nenuilstamai renka medžiagą.

Galima drąsiai tvirtinti, kad visuomet, kada bus tik

---

[3]) organizmui reguliuoti pradėjus — jei vėla suardyti jo eigą, tai ir vėla prisitaiko, kiekvieną kartą įvairiais būdais.

[4]) prasidėjusi reguliacija gali būti sustabdoma paties organizmo.

[5]) jautimas savo išorinės formos.

stengiamasi gyvybę išaiškinti medžiaginiais reiškiniais, kils nenugalimas sunkumas ir giliausi mokslininkai skęs neaiškiose hipotezėse.

Baigdamas pridursiu, kad vitalizmas, kaip aplamai dabarties mokslas, nemini ir nekalba apie Dievą, kaip pirmąją priežastį, bet mums jis svarbus ir žinotinas tuo, kad užkirto materijalizmui kelią, surado ir išrodė tarp gyvybės reiškinių ir neorganinių reiškinių principinį skirtą ir tuo pačiu pakreipė žmonijos mintį į priešingą pusę: nuo medžiagos, nuo kūno į dvasios, sielos sritis. Tai padarys didelę įtekmę ir į žmonijos kultūros turinį.

Panaudota:

1) Driesch, Vitalismus. Seine Geschiche und Systeme 2) H. Driesch. Philosophie des Organischen 3) Bergson L'evolution créatrice 4) Wolf. Mechanismus und Vitalismus 5) Wolf. Kritik des Darvinismus 6) Bechterew. Psichika i Žizn.

Bažnyčia ir laisvė.

Šiais laikais žmonijai labai rūpi laisvės klausimas. Įvairios tautos, įvairių luomų ir užsiėmimų žmonės, būdami nuo ko nors prigulmingi, stengiasi nuo tos prigulmybės pasiliuosuoti, o ristis liuosybės ryšiais.

Tas laisvės supratimas pernešta ir į tikybinį gyvenimą. Čia įvairūs Bažnyčios priešai, remiantis brangia laisvės sąvoka, drįsta tvirtinti, kad galima ką nori ir kaip nori tikėti; niekas į tikybos dalykus neprivaląs kištis.

Šių laikų siekimas tai siekimas pasiliuosuoti nuo visokio autorito. „Bet jei ir toliau taip eis", sako A. Mohl, „tai proto srityje būtinai prieisime proto anarchijos, o veiksmų srityje valios anarchijos" *).

---

*) „Aušrinės" 3 Nr., 1920 m. tilpo šiokia pažiūra į tikybą, Bažnyčią ir laisvę:

„Oficijalinės šių dienų bažnyčios, kaipo tam tikros organizacijos, stengiasi monopolizuoti tikinčiųjų jausmą ir prievarta įterpti jį į sukietėjusias formas.

Tikybinė prievarta nė kiek negeresnė už klasinę ir tautinę prievartą, o kai kuriais atžvilgiais net kenksmingesnė, nes verčia žmogų veidmainiauti; kelia jame pikčiausią fanatizmą ir prietaringumą".

Koks katalikų Bažnyčios mokslas apie Bažnyčios esmę, dogmas autoritą ir toleranciją priešingų nuomonių?

1.

Yra dviejų rūšių organizacijos: vienos jų turi tikslu amžinus žmogaus siekimus, tai religinės organizacijos, antros—laikinus žmogaus reikalus, tai pasaulinės organizacijos.

Bažnyčia yra draugija žmonių, kurie rišasi išpažinimu vieno tikėjimo, priėmimu tų pačių sakramentų ir esančių valdžioje šv. Tėvo ir kitų teisėtų ganytojų. Bažnyčia yra religinė-dorinė organizacija.

Jėzus Kristus, Dievas, įsikūnijęs žmogus, davė apaštalams galę „surišti“ ir „išrišti“. „Ištiesų sakau jums: ką norint surišite ant žemės, bus surišta ir danguje; ir ką norint išrišite ant žemės, bus išrišta ir danguje“ (Mat. 18.18). Taip pat vienam Simanui-Petrui pasakė: „Ir aš sakau tau, jog tu esi Petras (uola) ir ant tos uolos pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai nepergalės jos“ (Mat. 16.18). „Kas įtikės ir bus apkrikštytas, bus išganytas; bet kas neįtikės, bus pražudytas“ (Mork. 16.16). Tais žodžiais pati dangaus šviesa nurodė Bažnyčios tikslą—žmonių išganimą. Tiesos, kurias turi skelbti Bažnyčia, yra amzinos, kaip pats Dievas; valdymo formą pažymėjo vieno šv. Petro asmenyje. Toji Bažnyčia, Kristaus įsteigta, tvers ligi pabaigai pasaulio, nė velnio galybė jos nepergalės.

Kaip sutaikinti šitokią Bažnyčią, jos mokslą ir organizaciją su žmogaus laisve? Kiekvienas juk dalykas, kuris kuo nors nepaprastu pasižymi, sukelia kitų domėsį, pastumėja, kad ir nejučiomis, į vieną ar į kitą pusę. Bet del to įtekmingumo turėtume panaikinti ne tiktai Bažnyčią, bet taip pat ir visas kitas organizacijas, nes jos turi šiokios ar kitokios įtakos į žmogaus veiksmus. Su tuo, žinoma, nieks nesutiks. Taigi toksai valios pakreipimas neskaitoma varžymu žmogaus laisvės.

Kiekvienas laisvai, neverčiamas įstoja į Bažnyčią. Bet Bažnyčios narių teisės skiriasi nuo teisių, kokias jie gal turėti kitokiose organizacijose. Jie negali atmainyti jos skelbiamo mokslo, nė valdymo formos, nors ir visi to norėtų. Dievo nustatyta konstitucija ir mokslas nesimaino. Čia lyg ir turim teisių suvaržymą.

Pažiūrėkime ar tas suvaržymas yra tikras.

2.

Ką vadiname moraliu suvaržymu? Tai stoka liuosybės pasirinkti viena iš dviejų.

Jei kas ko siekia, o kitas kokiu nors būdu padeda siekti to tikslo, tai tokį iš šalies įsikišimą nevadiname prievarta, varžymu mūsų valios, bet brangia pagalba.

Žmogaus svarbiausias tikslas ir siekimas yra betarpiai matyti Dievą, būti papėdininku Jo garbės. Prie tos absolūčios (pilnos) laimės privalo žmogus eiti; žmogaus valia ir linksta prie jos.

Valios laisvė nėra absolūti vertenybė, kurios negalima būtų paliesti. Liuosa valia gali būti ir geram ir blogam sunaudota. Doros tiesos kaip tik mums nurodo ir padeda savo valią gerai sunaudoti, pasiekti mūsų gyvenimo tikslą. Valios laisvė turi pagrindą tame, kad žmogaus valios negali patenkinti dalinės pasaulio gerybės; prie jų valia būtinai nelinksta, ji būtinai linksta tik prie tobulosios gerybės, Dievo. Tik toji tobuloji gerybė yra tikra mūsų liuosos valios tikslu.

Visa tai, ko reikalauja kūrinio ar jo galių prigimtis, nevaržo jo nė jojo galių, bet sudaro jo įgimties dalį. Panašiai ir su valia. Ji trokšta pilnos laimės, kurios teduoda pats Dievas; tat nei Dievas, nei tikėjimas ar Bažnyčia, kuri moko apie absolutų gėri, Dievą, ir reikalauja laisvo paklusnumo savo mokslui, anaiptol nevaržo valios liuosybės ir nesiaurina jos vertenybės.

Kas kita yra varžymai, kurie pareina iš dalinų nepilnų gerybių, kai tų gerybių reikalavymų negalima pateisinti pilnosios gerybės atžvilgiu, arba kai jie nėra būtinam sąryšy su pilnąja gerybe (Dievu). Protas nusprendžia, ar yra veiksmas sąryšyje su pilnąja gerybe. Bažnyčia, kurios tikslas žmonių išganymas, tik padeda žmonijai pasiekti amžiną laimę ir delto yra santikyje su pilnąja gerybe. Ji, aiškindama tikrosios, dieviškosios tikybos, tiesas teikiamais šv. sakramentais ir apeigomis, padeda žmonėms eiti prie aukščiausio tikslo visomis galėmis: proto, valios ir kitų pajėgų. Delto Bažnyčia ne varžo valios laisvės, tik padeda žmogui tikslą pasiekti.

Kalbant apie Bažnyčią ir laisvę reikia išrišti dogmų klausimas.

Kas tai yrą dogma? — Yra tiesa, kurią negalima kaip kam patinka kraipyti, bet reikia ją tikėti. Kyla klausimas, kaip sutaikinti katalikų tikybos dogmos su skelbiama proto ir valios laisve.

Ir štai racijonalistai, pav., Harnack, Simmel, Häckel, Nitsche, tvirtina, kad negali būti jokių dogmų, lygiai, kaip negali būti stebūklų. Jie nepripažįsta Kristaus apreikštų tiesų: Jo dievybės ir amžinumo, nuodėmių atleidimo ir šventumo, išganymo ir Jo įsteigtos Bažnyčios ir t. t. Čia jie turėtų savo protą nulenkti prieš Mokytoją ir Teisybę, tuo pačiu prieš Bažnyčią ir popiežių. Jie nupuikę. Jie gerbia pačių pasidarytus dievukus, juose gi patys save garbina.

Bet ar priešai savo tvirtinimais nestato dogmų? ar nedogmatizuoja, versdami tikėti tik jų aiškinimams, garbinti tik medžiagą, pasaulį ar savo asmenį (Nitsche).

Mokslininkai, nežiūrint jų triūso, ligi šiolei nežino ir gal niekad nežinos (taip mano Dubois Reimond), kas yra toji kasdien matomoji ir liečiamoji medžiaga ir prasimano įvairiausių hypotezių jos esmei išaiškinti. Ką gi bekalbėti apie visą pasaulį, sielą, Dievą. Dievas tad galėjo ir turėjo apie save žmonėms pasakyti tiesą. Todel ir dogmos yra visai suprantamas žmogaus apriboto proto reikalas, — negalėdami pilnai suprasti paprasto kūrinio esmės, juoba nesuprantame atsolūtaus Dievo esmės. Dogmos mus bent kiek pamokina.

Prisižiūrėję, tai netik tikyboje, bet ir kur kitur rasime dogmų, kurios betgi nevaržo liuosybės. Kiekviena tiesa varžo, nes ji nepalieka laisvės kitaip manyti. Pav. 2×2 yra 4, ir nors tai kai kada mums nepatinka, vistik turim to laikytis. Kiekvienas įstatas yra savo rūšies prievarta. O visgi kas nepripažintų įstatų, tas būtų anarchistas! Dievas suteikė galės tėvams, valstybei išleisti teisių ir įsakymų, kurie mus saisto. Taip pat ir Bažnyčiai suteikė galę išleisti įstatus. Teisingiausias Dievas mus *teisybe* surišo, ir tai nėra vergija. Teisybė daro mus laisvais, paliusuoja nuo geidulių pančių ir kelia žmogų.

Dogmos yra naudingos. Dievo apreikštos tiesos pakelia žmogaus vertę prie Dievo sūnų vertės, duoda tikrą viltį mūsų išganymo. Protui atskleidžia daugybę naujų tiesų, kurių jis būtų savo jėgomis nepriėjęs.

Nemaišykime valios ir proto liuosybės su palaidumu. Gyventi neatsižiūrint, kas gera, kas bloga, tai palaidumas valios, širdies; mintyti ir kalbėti neatsižiūrint ar tai klaida ar teisybė, tai palaidumas proto. Jei minčių nepriklausomybe remtųsi palaidumu, tai iš tikrųjų, liuosiausiu ir neprigulmingiausiu mintytoju būtų kiekvienas pakvaišėlis.

3.

Laisvamaniai mėgsta prikišti, būk krikščionių dogmos tramdo mokslą, kultūrą, pažangą, evoliuciją, visa nustato į „sukietėjusias formas"; draudžia kitaip manyti.

Ar iš tikrųjų taip bloga? Žiūrėkime faktų. Kolumbas, tikintis ir dievotas katalikas, atrado Ameriką; — Kopernikas, kunigas, nustatė kitokią astronomijos sistemą. Dogmų apkaustymai nekliūdė Bramantui, Mykolui Angelui, Tassui ir kt. pagaminti veikalų, kurie yra ir liks amžinais pavyzdžiais kitiems. Religija tat nekliūdo katalikams būti mokslininkais.

Religija nenagrinėja atskirai kiekvieno mokslo, jos uždavinys nurodyti žmogui jo pradžią ir tikslą; taip pat nurodyti žmogaus santykius su antgamtiniu pasauliu ir būdus jjjj pasiekti. Tikėjimas palieka laisvės tyrinėti pasaulį, saugodamas silpna žmogaus protą nuo iš krypimų iš tikros tiesos kelio.

Yra mokslų, kurie neturi artimo sąryšio su religija. Algebrai, geometrijai vistiek ar matematikas tiki į Trejybę ar yra Buddos pasekėjas; vienaip šnekės apie Nilą, Karpatus ir tas, kuris tiki ir tas, kuris neigia religiją. Bet visur, kur mokslas susiduria su pasaulėžiūra, ten netik mokslo daviniai, bet ir nuomonės reiškia savo pretenzijų. Užtat čia ir nėra vienodumo. Savo nuomonės ir hypotozes, tikrais galutiniais mokslo daviniais laikydami, religijos priešai neva „grynu" mokslu remia savo puolimus prieš tikėjimą. Iš tikrųjų gi viena tiesa negali būti priešinga kitai, nes abi iš vieno Dievo yra kilusios. Be to, jau nesykį manomieji priešingumai tikėjimo ir mokslo pasirodė esą tik mokslininkų nepamatuotieji arba klaidingi faktų aiškinimai.

Reikia pastebėti šiuos tris dalykus: religija nevaržo mokslo, bet duoda mokslo srityje didžiausią laisvę, kiek jis klaidingai nesiskverbia į religijos dalykus; pati religija naudojasi mokslo pažanga, daugelį mokslų galima plačiai pritaikinti prie religijos, ne dogmoms įrodyti, bet palengvinti jų protingumas, reikalingumas suprasti; ne religija mokslą pančioja, bet priešingai, mokslas rankose tikybos priešininkų yra įrankis nuolatinių užpuldinėjimų ir nepaliaujamų kovų prieš tikėjimą.

Tikėti dalykus, kurie pereina įgimtos jėgos ribas, yra naturalu. Ir bedieviai tiki. Kuomet jie tiki į dalykus, priešingus antgamtiniai tvarkai, tai jiems reikalingas yra labai tvirtas tikėjimas. Pav., mes tikime, kad Dievas sutvėrė ir sutvarkė žemę; jie gi tiki, kad negyva materija pati galėjo atsirasti be Dievo ar kieno kito pagalbos ir išsivystė į šį be-

galinį pasaulį. Kuris šių dviejų dogmatų sunkesnis tikėti? Mes tikime Dievo aukščiausią išmintį, jie tiki, kad nėra aukštesnės išminties už juos pačius; mes tikime amžiną laimingą gyvenimą, — jie tiki, kad žemėje viskas pasibaigia. Mes tikime dvasinę, nemirtingą sielą; jie tiki, kad nėra sielos, o materija ir jaučia ir protauja, o mirus viskas supus kartu su kūnu ir t. t. Pas juos didžiausia laisvė, bet tik sau, o ne kitiems. Leista mintyti, kaip tinkama; tik negalima mokytis katalikų katekizmo, mokyklose negalima minėti Dievo vardo. Jei priešų rankose valdžia, tai turi nutilt religijos teisės, bet kuomet katalikas į valdžią pateko, tai šmeižtai, intrigos, užpuolimai ant jo, papirkimai, sukilimai netik leistini, bet laikomi tiesiog pagirtinais dalykais.

Katalikų Bažnyčios skelbiamos tiesos yra taip aukštos, kad jas tyrinėti įvairiausiais atžvilgiais užteks visiems žmonėms lig pasaulio pabaigai. Nėra kat. tikybos dogmos sukietėjusios, bet pasižymi didžiausiu gyvumu, kas kart jose atrandama daugiau kilniausių minčių, nuolatos betyrinėjant jų šviesoje daug kas paaiškėja. Katalikų religija yra gyvoji religija. Laibai pritaikoma žmonių įvairiausio luomo ir užsiėmimo reikalams. Didelis 19 a. mokslininkas Newman, ištyręs katalikų mokslą, del jo gyvumo liko katalikų ir, kaipo Bažnyčios kardinolas Anglijoje, daug nudirbo katalikybės naudai [1]).

Šitaip suprantant Bažnyčią ir jos skelbiamą mokslą paaiškėja reikalingumas visiems persiimti Kristaus mokslo dvasia ir stengtis kuogeriausiai jį suprasti. Kristaus mokslo skelbiami idealai patrauks kuoenergingiausiai dirbti netik savo, bet ir kitų naudai; atnaujins žemės išvaizdą; kiekvienas ras jame patenkinimą. Nepažinus tikrai skelbiamų Bažnyčios tiesų, nežinant jų pagrindo ir tikslo ir žmogaus silpnybių galima manyti jos varžančios laisvę.

4.

Ne visiems patinka autoritetas. Ypatingai liberalai negali sutikti, kad Bažnyčia ir popiežius reikalauja iš žmonių tikėjimo Dievo tiesą, kurios ji yra saugotoja.

Nereikia manyti, kad žmogus gali pats sau gyventi, nepripažindamas nieko aukštesnio už save, be jokio autorito. Visi žmonės, remiasi pasitikėjmu. Griūvus pasitikėjimui, griūtų bendras sugyvenimas ir mokslas. Net mokyčiausi ir genijaliausi žmonės pripažino autoritą. Daugelyje dalykų esame nuo kitų prigulmingi. Nuolatos esame rei-

[1]) Prieš karą grįžo katalikybėn garsus vok. istorikas Ruwille.

kalingi pagalbos ir pamokymo kitų; nėra darbo, minties, kur nesiremtume kitų nuomone, autoritu.

Jei prigimtame gyvenime remiamės autoritu, tai juo labiau turime remtis juo antgamtiniame gyvenime. Dievas veda mus per Bažnyčią prie galutino tikslo, kaip kad žemėje autoritas padeda mums gyventi, žengti pirmyn (mokytojas — mokinys).

Tas prigulmingumas mus nežemina, lygiai kaip nežemina žemė, kurioje turime gyventi; oras, kuriuo kvėpuojame ir maistas, kuriuo gaiviname spėkas mus nežiamina, nors ir labai esame nuo jų prigulmingi. Kodel? Nes toki yra mūsų įgimtis. Juk kiekvienas sirgdamas prisileidžia gydytoją ir geria jo išrašytus vaistus; keliauninkas tiki vediku, konduktoriu, net visai nepažįstamu, kurio klausia kelio. Tiki, ir kartais taip tiki, kad net gyvybę neabejoja tuo pasitikėjimu remti. Jei nesiremtume kitų autoritu, tai turėtume kartu su skeptikais abejoti ar buvo Aleksandras Didysis, Hannibalas, Napoleonas, ar yra Amerika, Ausralija, nes patys to viso gal ištirti ir sužinoti negalime.

Protestantai išsilaužė iš Bažnyčios autorito, bet ar pasiliuosavo nuo visokio autorito? Ne. Jie, panašiai kaip jautis, permainė savininką, bet ne jungą; liovė klausę papos, tai paklausė Liuterio, Kalvino, Henriko VIII. Autoritas bet gi liko!

Tikėdami Jėzų Kristų ir pavesdami savo protą jo apsaugai, žinome ką tikime ir delko tikime. Tikime Jezų Kristų delto, kad jis stebuklais, pranašystėmis ir per Bažnyčią įrodė, kad yra Dievas. Tikime Bažnyčios neklaidingumą, nes tą galę suteikė pats Dievas. Šv. Augustinas sako: „Žmogaus protas netuomet geriausiai išeina, kai elgiasi kaip tinkamas, bet tuomet, kai nusilenkia atstovams teisėtos valdžios".

5.

Negalėdami atitraukti tikinčiųjų nuo Bažnyčios ir tikrojo tikėjimo, priešai kaltina katalikus užsispyrime, fanatizme.

Kas pažino tikrą tiesą, tvirtai jos laikosi, ir gina ją, tas nėra fanatikas, kaip kad katalikams užmeta priešai, katalikai privalo netik patys laikytis tiesos, saugot ją, bet ir klystantiems nurodyti tikrąjį kelią.

Niekas nesilaiko dėsnio: „Kiekvienas gal mąstyti, kaip tinkamas", kai kitas apkalba jo motiną ar tėvą. Lygiu

būdu neprivalome tylėti, bet griežtai pasipriešinti, kai netikėlis pradeda niekinti Jezų Kristų ir mūsų motiną, šv. Bažnyčią. Geras katalikas privalo ginti tikėjimą ir neturi kitaip elgtis; nes kuomet eina dalykas apie svarbiausias tiesas ir kensmingiausias klaidas, tai negalima būti abejutišku. Niekas netur teisės toleruoti klaidą, nes tai ne tolerancija, bet neleistinas indeferentizmas. Protas nustoja laisvės, kai prieš save mato tiesą ir klaidą; čia liuosai rinkti negalima, ir protas yra verčiamas priimti tiesą, atmesdamas klaidą.

Iš to, žinoma neišeina, kad kitaip manantiems reikią neleisti gyventi, juos žudyti. Jiems reikia taikinti dėsnis: mylėti asmenį, o būti priešininku jo klaidų ir blogų darbų.

V. Birbilas.

Fr. W. Foerster
(iš „Lebensführung").

Valios svarba.

Vienas viduramžio išminčius, paklaustas savo sesers mirties patale, ką ji turinti daryti, kad likus palaiminta, atsakė jai: „norėti". Šiš žodis teikia mums didelės svarbos mintį: kaip bejėgiai yra mūsų karšti isitikrinimai, kai jiems trūksta visa vienijančio pasiryžimo, kurį vadiname valia. Kaip nepaprastai svarbu visai mūsų dvasiniai pažangai yra valia, pirmas valios žingsnis, norėjimas!

Nėra buvę tokio laiko, kuriame tiek daug apie asmens kultūrą būtų buvę kalbama, kaip šiandien, šianden, kada pamatinė sąlyga asmens gyvenimo taip mažai žinoma ir auklėjama, būtent: valios jėga. Turtai ir visokios rūšies dovanos pačios per save nesuteikia mums asmenybės; priešingai, turtai ir visokie gabumai lengviausia priveda prie sudužimo visa to, ką mes vadiname charakteriu, jei valia nesuskumba pagalbon. Tiktai valia pakeičia vidujinį chaosą vienuma bei pastovumu, tiktai jį teikia mums pergalės energiją, kuri yra vienintelė atspirtis individo prieš išlaukinio pasaulio puolimus.

Dabartiniai žmonijai kaskart tampa aiškiau, kad del perdidelio rūpesnio proto kultūra yra užmiršusi savo būdo auklėjimą. „Kūdikiška valia vyriškuose kūnose taip charakterizuoja vienas modernos mūsų laikų pedagogas, nurodydamas į stoką vidujinių jėgų išdirbimo. Dirksnių gydytojai

pradeda kreipti ligonių domę į tai, kokia skriauda daroma sveikatai neišdirbant savyje tvirtos valios. Jie tvirtina, kaip svarbu yra dirksniams gydyti išmokti norėti; lavintis visokius vidujinius impulsus permatančioj kontrolėj laikyti ir liguistiems impulsams drąsiai priešintis. Jie nurodo į tai, kad net sveiki žmonės tampa ligoniais, kai valia nustoja mūs valdžius, ir organizmas pavedama mūsų tamsiems palinkimams. Argi nėra tai gili tiesa, kad toks nuolaidumas kitiems kenkia, už vis mums. Argi mieguisto nuolaidumo savo palinkimams ir įvairiems pažadinimams atmosferoj neišaugs mumyse anas nesveikas diegas, kaip tas sliekas, kuris drėgnam orui esant iš žemės lenda.

Kaip mažai mes priduodame svarbos valios išdirbimui, kuri vėlėsniame gyvenime tokią žymią rolę lošia; ji nulemia pasisekimą kiekviename pašaukime; mes nepamąstome apie tai, kad didžiausia ir sunkiausia gyvenimo užduotis kiekviename pašaukime tai ne tiesioginių pareigų atlikimas, bet vadovavimas kitiems darbe ir su jais bendras veikimas. Įtakoje žmonėms joks žiaurumas bei energingumas neatsieks to, ką atsiekia vidujiniai disciplinuotas, dėka griežtam auklėjimui sustiprėjusios valios žmogus.

Iš praktiškų priemonių valios stiprinime, patartina dvi svarbios metodės. Viena yra lavinimasis griežtuose pasielgimuose; kita-pasipriešinime ir atsakyme sau kai karių dalykų.

Lavinimasis pastovume.

Gyvenimas yra peilis abypusiai aštrus: kasdieninė gyvenimo praktika teikia mums begales progų savo valiai sustiprinti; iš kitos pusės nepagaili progų tai valiai susilpninti ir turimai energijai suskaldyti. Visa priklauso nuo to, kaip mes ištversime tame, ką buvome pasiryžę.

Pestalozzi jau savo laiku skundėsi, kad senovės ištikimumas darbe pranykęs ir dirbantieji, išrodo, besilaiką devizos: „Aussen fix und innen nix“ (iš viršaus gražu, gera, pilna — viduj tuščia). Tas pasakymas atatinka ir mūsų laikams. Mūsų laikais darbas užmokesniu atlyginamas. Paimkime moksleivio gyvenime paprastą pasisekimą kvotimuose: jisai jaučia, kad tie kvotimai laikyti užsimoka; atsimindamas gi vien užsimokėjimą — užmiršta, kad kiekvienas toksai pasisekimas, darbas, veikia į mūsų būdą, charakterį. Sakoma „charakteris tiktai pasaulio sūkuryje tveriasi“. Pasaulis gi tikrenybėje greičiaus charakterį sugadina, negu jį geru išdirba. Kas be tvirto charakterio žengia į gyvenimą — palydės jame paskutinę sažiningumo dalelę. Charakteris tik paprasčiausiuose kas-

dieninio gyvenimo įpročiuose išdirbamas. Kiekvienas geras įprotis, kaip tas pionieris miško tankumyne, kiekvieną laukiniškumą naikina. Siekimai didelius darbus atlikti turi mažos vertės; charakteris išdirbama tik paprasčiausiam, elementariam veikime. Jeigu palaikyti degtuką ant degančios lempos, tai atsiranda mažutė, melsva liepsna. Pas daugelį žmonių idealai visumet lieka tokios mėlynos liepsnelės, — jie nežino meno savęs auklėti, kuris reikalauja, kad dideliausius dalykus pradėtumėm nuo mažųjų.

Toks mažų dalykų įkainavimas nėra pedantizmas. Kas smulkmena atlieka didelio dalyko šviesoje, nėra dar pedantas. Didi energija apsireiškia net mažiausiame dalyke, jeigu ji bus tikra, nes yra tai išdava vidujės neišsemiamos jėgos; panašiai kaip gotinio stiliaus katedroje visumos idėja savo imponuojančia jėga, kuria į mus veikia, persunkia kiekvieną mažmožį, pagražinimą, primesdama jam tą visumos dvasią.

Valios silpnumo gydymas.

Žmogus, jaučiąs savyje valios silpnumą, pastebintįs paviršutiniškumą savo veikime, vistik nekartą jaučia noro iš to padėties išeiti ir save pagydyti. Ieškant išėjimo nekartą įpuolama klaidon: atkreipiame priešveikimą į silpniausią savo pusę ir, nepasiekę pageidaujamo rezultato, įpuolame nebviltin.

Mes arba paprantame prie kiekvieno nuobodumo, prie pirmo nuovargio, pirmos pasitaikančios kliūties rankas nuleisti ir liaujame dirbę vos pradėję ar įpusėję; arba, priešingai, mūsų jėga juo didesnes kliūtis sutinka, tuo didesniu smarkumu reiškiasi. Senovės siriečių braižiniuose matome kariautojus iš tam tikrų vežimų be paliovos savo priešus numušant. Panašiai ir mes turėtume visuose dalykuose, kurių stveriamės, paminklų mūsų karingos energijos palikti; visi mūsų darbai turėtų apie mūsų pasiryžtančios energijos tvirtumą liūdyti.

Dažnai sakoma: „Darbas yra Dievui tarnavimas“. Tačiau, tai nėra teisinga, kad darbas kaipo toksai jau yra Dievui tarnavimas. Daugelis darbų yra: „velniui tarnavimas“, ir tai ne delto, kad jų objektas būtų žemas, bet delto, kad mes juos taip atliekame, jog jie liekti antspauda, liūdijančia, kad ne ištikimybė, ne pastovumas valios darbe paėmė viršų, bet, priešingai, mūsų neramumas ir dvasios susidrumstimas. Tiktai darbas, kuriame mūsų sielos pajėgos pergali grumtynėje su paprastu prigimties nepastovumu, galima pavadinti Dievui tarnavimu. Paprastas ir mažiausias darbelis gali būti Dievui tarnavimas ir, priešingai, didelis ir aukštas

darbas gali žmogų pažeminti, jei jame stokuoja sąžinės ir meilės pažymių. Mes šiandien daug kalbame apie darbus „reikalaujančius mokslo“. Tikrai mokslišku darbu galima pavadinti tik tokis darbas, kuris sąžiningai atliekamas. Tiktai sąžiningume glūdi darbo garbingumas. Nesąžiningas darbas tuomi pačiu yra jau pažeminantis darbas ir proga mūsų valiai silpninti. Gerai atliekami, nors ir maži darbeliai, yra mokykla, išdirbanti visokios rūšies geras puses: sąžiningumą, pastovumą etc. Kas darbe ištikimas iki galui, tas yra palaimintas; šis pasakymas pritinka ir mažiems darbams.

Vienintėliai tikra šiame dalyke metodė yra tamė, kad mes savęs paklaustumėm: ar turim gyvo palinkimo ar gabumo prie dvasinės bei techninės srities darbo? Tokie palinkimai yra visumet ženklas mumyse glūdančios gyvos jėgos, išskyrus gal, palinkimą eiles rašyti. Tuokart pradedama siekti prie pilno išsilavinimo toje srityje ar tai būtų muzikoje, svetimos kalbos išmokime, vertime, rankdarbyje, sodininkystėje, namų ruošoje, paišyme ar kokiame labdaringame darbe. Nuolatinis pasistengimas bei rūpestingumas, eidami kartu su sąžiningumu, išdirbs mumyse įprotį; vėliau pastovumas virs pageidaujamu. Mes pajusime vidujį džiaugsmą siekdami dalyko, verto žmogaus pasistengimo; išbandymas tos paslėptos mumyse jėgos paskleis tą energiją ir ant kitų veikimo sričių, su kuriomis susiduriame. Mes pajusime mumyse šalinimąsi nuo visokio pusiau veikimo. Kas kartą pabandė, ką reiškia ištikimumas ir sąžiningumas darbe, tas daugiau nesiskirs su jais.

Dykinėjimas.

Nepavydėtina jaunuolio dalis, kuris kartą pagyvenęs tame palaimintame stovyje vėl į tinginį įpuola. Kad jis bent laiku sugrįžtų prie tvarkaus gyvenimo. Deja, tas sugrįžimas nelengvas, dažnai nesusipratimo dar sunkinamas: iš vienos pusės, mus vilioja patenkinimas geismų, nusileidimas ūpui ir palinkimams; iš kitos pusės, grūmojantis, it svetima jėga, stovi pilkas, tamsus griežtas priedermės imperatyvas, kuris kasdieną labiau mus į savo valdžią paimti nori. Gyvenimas gi trumpas, tat linksminkis ir naudokis juomi kol galima: „Mūsų amžius — auksinio žydėjimo laikas, mūsų dienos — rožės“! Mūsų klaida, kad mes manome būk liuosi nuo pasistengimo, tingi laisvė tveria asmens gyvenimą; visoks griežtas laiko sutvarkymas yra iš kur kitur mums primestas, svetimas įstatais, kuris varžo mūsų asmens laisvę ir žemina mus. Tuo tarpu žydinčios auksu dienos yra

visur, kame žmogaus valia, būdama tvirta, pastoviai veikia. Asmens didybė yra dvasios pergalėje prieš visokią išlaukinę galybę, mūsų charakterio triumfas — nuveikti pasipinančias gyvenimo apystovas bei nuotikius ir priešintis besišiaušiantiems kūnui ir dirksniams. Nėra didingesnio, labiau pažymančio asmens vertę veikimo, kaip planingas laiko išnaudojimas ir pasiryžtanti kova prieš visokį paviršutiniškumą.

Kad prie tvarkingo laiko praleidimo mus priedermės ir atsakomybė verčia, tai aišku; čia turime tik pažymėti, kad valios mieguistumas, pasidavimas, pasidavimas ūpui ir apystovoms yra ženklu mūsų besileidžiančio gyvenimo; tikroji jaunystės didybė yra nuolatinėje kovoje su vidujiniu apsnudimu. Liuosa kokio nors dalyko studija yra puiki priemonė vien jau del to, kad liuosa nuo visokios prievartos.

Ilsėkitės kiek tik norite, bet kad kartą tveriatės darbo, tai imkitės jo kaip reikia. Įdėkite visą žmogų į tą darbą, paplakite savo tingų „aš“, kaip raitelis užsispyrusį žirgą, ir kovokite prieš visokį viršutiniškumą darbe. Niekumet jo be tikro reikalo, vien iš nepastovumo, nepertraukite. Toksai darbo bereikalingas pertraukimas kenksmingesnis valiai, negu tikrasis tinginys. Jūs patys patirsite, kad toksai charakterio gyvumas yra priemonė ir vaistas sukurti ir atgauti tai gyvenimo jėgai, iš kurios daugiau jaunystės gyvumo spindi, negu stiklelyje bei vėjo dainuškoje.

Punktualumas.

Esama išlaukinių prievolių, kurios turi gilesnės vidujės svarbos, jei mes jų savanoriai tveriamės kaipo priemonės savo asmens kultūrai bei disciplinai pakelti.

Prie tų mūsų išlaukinių pareigų priklauso ir puktualumas. Jis pavirs auklėjamąja jėga, jeigu paprasime į jį žiūrėti, kaip į valios atspirtį prieš visokius priepuolius, santykius ir apystovas, kliūdančias to punktualumo įgyvendinimą. Kiek tai žmonių leidžiasi aplinkybių valdomi ir per tai nukrypsta ir apsilenkia su savo siekiais ir nusistatymu! Tvirtam iš prigimties charakteriui yra ir tvirta gyvenimo pakraipa įgimta; tačiaus, ir maišyto silpnaus charakterio žmogui tas tvirtumas gali būti prieinamas, jeigu jis sugebės tą auklėjamą gyvenimo smulkmenų jėgą panaudoti. Punktualumas žymios paramos šio atžvilgiu įgija. Tą mes pigiai suprasime, jeigu išsiaiškinsim priežastis, kurios mus verčia būti punktualiais. Mes, žinoma, kiekvieną kartą galime save pateisinti, tačiaus, savęs pažinimas mums sako, kad jokių

išsikalbinėjimų nėra tam, kuris tikrai nori būti punktualus, kurs savo visą darbą ir veikimą yra taip sutvarkęs, kad laikrodžiu viskas matuojama. Punktualus žmogus permatydamas kliūtis, kurios gali jo punktualumui pakenkti, išras laikotarpį, kuriame jis apsidirba su visokiom kliūtimis. Punktualus žmogus be pasigailėjimo pertrauks darbą, skaitymą, pasikalbėjimą arba poilsį kaip tik užstoja laikas kitai pareigai pradėti (sulyg savo laiko suskirstymo). Jis vizitą ir svečiavimąsi maloniai, o drauge ir griežtai, partrauks. Visokius susitikimus ir užlaikymus gatvėje širdingai be užtrukimo atlikinėja. Jis net laike didesnės komplikuotės taip viską ant greitųjų suruoš sutvarkys, jog toji kliūtis jo nesuvaržys, pv. ištrūkęs sagutis, pražuvusios pirštinės, suteptas švarkas ir pn.

Šiame, platesnėje prasmėje punktualume veikia kiekvieno žmogaus strategija prieš priepuolių, apystovų galę ir siekia nutiesti gyvenimo judėjimo kiek galima, tiesesnę liniją. Kas tame lavinasi, pajunta, žinoma, sunkumą, ypač pradžioje, kovoti su apystovomis, mus iš nustatytojo kelio iršmušančiomis, bet drauge jaučia ir pastebi, kaip sveika yra valiai ir kaip vaisingas yra patsai veikimas kada valios jėga yra tiksliai sutvarkytu laiku apribota. Be to, pajuntama ir simbolinė smulkmenų reikšmė, būtent, kad punktualūmas yra aiški žymė kiekvieno pilnesnio charakterio žmogaus, tokio žmogaus, kuris nesiduoda nei į dešinę nei į kairę patraukti; jis veikia ne apystovų ir nuotikių diriguojamas, bet sulig vidujo įsitikinimo, tvirto plano ir eina neklysdamas savo keliu ištikimas žodžiams, kurie narsiems ir tvirtiems taikomi: „Kas pastovus ir tvirtas savo nuomonėje — pasaulį sulig savęs tveria“.

Kas arčiau prisižiūri punktualumui, tas pastebės, kad turi reikalą ne tik su asmens energija, su kuria gero būdo žyme, bet, kad tai yra drauge ir socijalis kultūros klausimas ir kad šiame pastarajame klausime pati sąžinė reikalauja punktualumo; tai suprantama, išsiaiškinus punktualumo esmę. Juk sutarčių pildymas, ištikimas duotojo žodžio laikymas, visa tat paremta punktualumu. Čia mes punktualumui didesnės svarbos priduodame ir, jos priduodami, lavinam save, mes smulkiau pradedam žiūrėti. Ir iš tikrųjų, ar gi vis viena bus, jei mes atšipusią į viską pažvalgą turėsim, ar, priešingai, mokėsim ir į mažmožius didesnėje šviesoje pažiūrėti? Toks pažvalgų skirtumas negali vienodai į mūsų asmens, o tuomi pačiu ir į socialę kultūrą, atsiliepti. „Punktualumas yra karališkas mandagumas“. Ir iš tiesų, reikia pasakyti,

kad punktualumas savo veikime tur ko tai karališko, nes išreiškia savo rūšies viešpatavimą gyvenime.

Juozelis.

Žmogus — Dievo paveikslas.

(Mintys, semtos iš A. Nikolašo raštų).

Žmogaus gyvenimo tikslas, krikščioniškų supratimu, yra Dievą čia žemėje mylėti, Jį garbinti, kad po mirties danguje Juomi ir Jame amžinai džiaugtis. Tai kilniausis tikslas stiprinąs, linksminąs, guodžiąs vargingą žmogaus gyvenimą.

Šv. Raštas sako, kad Dievas žmogų savo paveikslan sutvėręs: „Padarykime žmogų mūsų paveikslan panašumu".

Bet žmogui, norint Dievą mylėti, pirm reikia Jis pažinti. Tas yra galima padaryti, atsimenant žmogaus į Dievą panašumą.

Dievas yra vienas šv. Trejybėje, žmogus—Dievo paveikslas — yra vienas, jei taip galima išsireikšti, žmogiškos prigimties trejybėje.

Dievas šv. Trejybėje — yra katalikų tikybos dogma, tikėjimo paslaptis, žmogaus protui nesuprantama savo aukštybe, kilnybe. Ir ši, kaip ir kitos tikybos dogmos, turi dvi pusi: vieną į Dievą atsuktą ir todel žmogui nesuprantamą; kitą į žmogų atgręžtą ir pilnai išaiškinama. Nesuprantame? kokiu būdu Dievas yra šv. Trejybėje. Bet užtat suprantam tos dogmos antrąją pusę, į mus atgręžtą; t. y. del ko mums savo šv. Trejybę apreiškė. Ši paslapties pusė yra pilnai suprantama, aiški, protiniais ir moraliais (doriniais) turtais neišsemiama. Šios paslapties pusės šviesybė yra tvirčiausiu pamatu tiesos ir tikrybės antrosios paslapties pusės, atgręžtos į Dievą ir tamsios mūsų žemiškoms akims.

Tuo būdu, sunkiausia suprasti šv. Trejybės dogma, yra apreikšta paaiškinimui kitų tiesų. Žinome, kad krikščionystės tikslas yra pakelti nupuolusį žmogų, sugrąžinant jam pirmikštį Dievo panašumą. Tas įvyko atpirkimo būdu. Atpirkimo dogma auklėja žmogaus būdą, nušviečia Dievo ypatybes ir žmogaus prigimtį. To viso be šv. Trejybės paslapties negalėtume suprasti.

Tačiau, nors šv. Trejybės paslaptis nesuprantama dilnai, vis-gi sveikam protui nėra ir priešinga. Ji yra ne prieš

protą, bet *virš* proto, todel ir tikėti galima. „Kadangi protas, kaip ir tikėjimas, yra Dievo dovana, sako filosofas Leibnicas, todel kova proto su tikyba būtų kova Dievo su pačiu savimi".

Šv. Trejybės dogma nors ir nesuprantama, bet ją vaizduotis, priartint jos supratimą galima. Tam yra daugybė įvairių gamtos ir šiaip pavyzdžių. Čia paduosime pavyzdį žmogaus dvasios — Dievo paveikslo.

Žmogus Dievą vaizduojasi, kaipo aukščiausią dvasią, Esybę mąstančią ir mylinčią. Atmesdami tas Dievo ypatybės, mes Jį užginčysime esant Dvasią, o tuomi pat ir Dievą. „Dievas yra Esybė aukštesnė už žmogų, sako Kuzen'as, nes turi visus jo dvasios privalumus begalinybėj".

Taip pat tos Dievo ypatybės yra nuolat veikiančios ir amžinos. Taip amžina Dievo Mintis, amžina ir Meilė. O jei jos amžinos, kaip ir pats Dievas, todel yra su Dievu tos pačios prigimties. Čia tat ir nušvinta šv. Trejybės santykiavimas, būtent tarp Dievo, jo Minties ir Meilės.

Tačiau būtina, kad ta Mintis ir Meilė skirtusi nuo galės mąstyti ir mylėti. Mintį suprantame, kaipo proto produktą, todel kaipo dalyką nuo jo skirtina. Mąstančiame prote yra *mintis*. Homero protas galėjo Ilijados nesutverti; Ililada tat yra ne Homero protas, bet skirtinas, kitas dalykas. Tą pat galėtume pasakyti ir apie Meilę, su tuomi tik skirtumu, kad ji išplaukia iš abiejų asmenų. Taip tat yra: *Tėvas*, gimdąs Mintį; *Sūnus*, kurs yra toji Mintis, savytarpinė Tėvo ir Sūnaus Meilė — *šv. Dvasia*, paeinanti nuo Tėvo ir Sūnaus. — Tai Dievas — Šv. Trejybė — žmogaus Tverėjas.

Dabar, pažvelgę į žmogaus prigimtį, išvysime, kad žmogus tikrai yra Dievo šv. Trejybėje paveikslas. „Visi pasaulio tvariniai, sako Bossuet'as, buvo sutverti liepimo žodžiu — *testojasi*, o žmogus pasitarimo — „*Padarykime žmogų mūsų paveikslu ir panašumu*". Čia tarėsi šv. Trejybė.

Įsižiūrėję į žmogaus dvasią, pastebėsime jos panašumą su Dievu šv. Trejybėje. Žmogaus siela yra nedaloma, mūsų „aš" nedalomas; tai mes jaučiame. Sieloj pastebime tris dalykus, skirtinus ir viens iš kito išplaukiančius, būtent.

1) pačią sielą — žydinį vaizduotės, minties, valios;

2) mintį, sieloj gemančią ir viešai apsireiškiančią;

3) sąryšį tarp sielos ir minties, t. y., tą savytarpį jų viens antro pamėgimą bei meilę, sudarančią kartu sielos vienetą.

Panašumas aiškus. Skirtumas tik tame, kad žmogaus sieloje visos tos dieviškos ypatybės yra lyg šv. Trejybės tobulybės atspindys. Mes savo mintį ir meilę semiame iš amžinosios Šviesos ir Meilės, iš Dievo. Į Dievą tat jos privado ir atgal grįžti.

Taip matome, kad žmogus yra gyvu Dievo paveikslu; o jei žmogus Dievo paveikslas, tat jis privalo būti į originalą panašus. Nupuolęs pirmasis žmogus, tąjį panašumą suteršė. Todel dabar turi jį atitaisyti, pasinaudodamas šv. Trejybe. Juk tam amžinoji Mintis, Dievo Žodis tapo žmogumi, kad mus pakelti prie Savęs, o tuomi pat prie Dievo patraukti. Juk tam amžinoji Meilė, šv. Dvasia, tapo Kristaus Bažnyčiai nusiųsta, kad praplėstus atpirkimo darbą ir, pasaulį uždegus meile, patraukti jį prie Dievo.

Taip tat krikščionybė auklėja žmogų Dievuje ir, darydama jį amžinosios Tiesos ir dieviškosios Meilės dalyviu, iškelia į Dievo aukštybes ir šventybes. Ji veikia racijonalizmui priešingoj pakraipoj, kurs ne žmogų kelia į Dievą, bet Dievą nužemina prie žmogaus.

St. T.

Paskolintas paišelis.

Važiuodamas viename greitajame traukiny aš paklausiau valgomojo vagono tarno, ar jis kartais negalėtų parduot man paišelį. Jis atsakė, parduot neturįs, bet galįs man paskolint savąjį, kuris betgi vakare jam bus reikalingas. Aš pažadėjau grąžint. Bet kai vakare aš pasiekiau mano kelionės tikslo, tai pasiskolintą paišelį užtikau mano kišeny. Greitasis traukinys nuūžė nakčia tolyn; jame važiavo žmogus, kurio pasitikėjimas manim paliko apviltas...

Dabar traukinys pyškėjo iš tolo per tiltą. Šį momentą vagono tarnas tikrai atsiminė mane nukeikdamas. Aš buvau padidinęs spragą tarp dviejų luomų, užuot punktingai grąžindamas paskolintą daiktą pateisinęs parodytą man pasitikėjimą. Šis nepagrąžinamas, pyškantis apviltojo tolyn važiavimas skaudžiai mane krimto...

Tuomet pažįstamas vidaus balsas man tarė: „Et, kam del tokių mažmožių galvot, vagono tarnas pasiskolins pai-

šelį iš savo draugo ir paskui taip pat jį pasilaikys". Tačiau šis balsas betgi neįstengė manęs įtikint; atvirkščiai, man paaiškėjo, koki banditai iš manęs išeitų; ir man pasidarė aiškių aiškiausia, kokia sunki vidaus žala kaip tik reiškiasi pigiai pateisinant visus tokius apsileidimus.

T ą paišelį, kurį pats buvai k i t a m paskolinęs ir kuris p a č i a m reikalingas, t ą tikrai neužmirši. Taigi, vadinamas užmiršimas yra tik mūsų gilaus svetimų interesų ir teisių negerbimo ženklas; kad save neišsiauklėjome tėmyti tai, kas yra kito, kad mes visada esame kupini tik rūpesnio savo labu. Mūsų mintys nepaliaujamai skrieja tik aplink mūsų pačių interesus, ir tik gana sunkiai ryžtamės kartkartėmis pasiųst iš pulko vieną jų kaikuomet del mandagumo pasiteiraut apie svetimo dalykus.

Iš tokių savęs stebėjimų tegali suprast visą didelę reikšmę žodžių: „Mylėsi savo artimą, kaip save patį". „Kaip s a v e patį"—šie žodžiai reikalingi kuo didžiausio pabrėžimo. Nes mes perpuikiai žinom, kaip save mokam išaukštint, kaip mes apie patį save sukamės, kaip kraupiai ginama mes mūsų gyvenimo sąlygas ir mūsų garbę. Ir Kristus žinojo, kodel Jis mums davė uždavinį, kurs taip paprastai skamba ir taip nežmoniškai yra sunkus: visą tą švelnų uolumą kreipt artimui, t. y. tam, kurs mums tiesiog į rankas duotas ir kurio teisės ir reikalai susiduria su mūsų patogumu, su mūsų savęs jausmu ir mūsų interesais.

O tai ir yra kaip tik išganomasis krikščionių tikėjimo kelias: žmogus, kurs ieško aukštesnio ne kaip žemės pasaulio ir nori būt jo palaimos dalyviu, tas pirmiausia tur kartą išsivaduot iš baimės aplink savęs, tur krūpčiot del svetimo gero ir gyvenimo,—o tai yra pirmutinis dvasinis atsivadavimas nuo apčiuopiamo ir regimo pasaulio ir atveria sielą visiems tolesniems nušvitimams.

Eit paskui Betliejaus žvaigždę, tai reiškia pirmiausia pabėgt nuo rūpesnių savo nauda ir rūpesnio mintis pasiųst į svetimas buveines. O kas palieka įklimpęs į tai, kas jo paties ir mano almužnomis galįs išsipirkt iškeliavimą iš savimeilės ir savinaudės, ir galįs būt krikščiomis, tačiau apie savo artimą spręst ir elgtis su juo netinkamai, išdidžiai ir neteisingai, tas apie krikščionių mokslo dvasią netur jokios nuovokos. Nes kaip yra dalykų, pavykstamų suprast tiktai išsilavinusios dvasios žmogui, taip yra ir dalykų kuriuos pavyksta įžvelgt tiktai išsilavinusio išsižadėjimo žmogui. Toki yra religiniai įžvelgimai.

Kas nor iš šio pasaulio pakilt į kitą, tas pirmiausia tur pereit nuo aš į tu,—kito tilto nėra. Ir čia nulemia ne didžiosios aukos su visu jų paslėptu savim nesistebėjimu, ne; tai tik paprasčiausias savęs auklėjimas ir kukliausi atsivertimai (pasitaisymai) del paskolintų paišelių ir kitų paprasčiausių kasdienių daiktelių gali mumyse perlaužt begalinį sau patiem tarnavimo naivumą ir giliai įsišaknėjusį svetimų patogumų ir reikalų, svetimos sveikatos ir svetimų teisių negerbimą.

Iš Fr. W. Förster'io raštų „Sonnenland'e *Pr. D.*

J. Vingius.

Jaunajam.

Tu esi jaunas.

Kūnu ir siela tu esi jaunas.

Tu tai žinai ir savo jaunumą moki visur tu pareikšti.

Juo gėriesi tavo gimtinis kaimas ir mokykla.

Tu esi lyg pasakų burtininkas: kur tu eini — eina su tavimi ir giedra; kur tu pažvelgi — šešėliai slepias.

Taip, tu esi jaunas.

Tavo aštrus žvilgis, tavo smarkus žingsnis, tavo drąsus siekis,— visa štai rodo jaunojo veržimos į darbą.

...Kad jų tavyje nematys, vadins tave žmones seniu...

Tu esi gyvoji versmė. Tavo sielos pajėgos kunkuliuos, veržis, nerims lig išsilies.

Išsilies by kuria lytimi!..

Tu pats žinai, jog esi galingas.

Jauti, kad nebykas kelią pastos.

Manai nieko tau nenugalima nėsant.

Nežinai tik viena, — kas tau būtų nepasiekiama.

Ir manai tu žmonijai labai reikalingas esąs. Daug ketini jai duoti, ir, jei dar nieko nesi davęs, neabejoji, kad jai čią skolą sumokėsi.

O, tu jau vaizduojiesi, kiek tau žmonija už didžius darbus bus dėkinga!,

O, tu jau svajoji, kuria dovana ji tau atsimokėti bandys.

Tu net parengęs turi jai kilnų atsakymą: ne del užmokesnio esu darbą dirbęs ir tau tarnavęs!..

. . . . . .

Daug buvo jaunųjų, vis kai tu aštrių žvilgių, drąsių siekių. Ir jie mąstė ir svajojo, kai tu.

Ir nuėjo jie didžių darbų dirbti.

Vieni juos taurėmis saikojo. Išdidūs jautėsi, kad kitus pralenktus matė. Ir kai žmonija vietoj dovanų taip sprendė: jie daugel gabumų pražudė ir mūsų viltis užvylė, — jie labai stebėjosi.

Kiti į slaptingas draugijas susibūrę naktį ketino diena paversti. Po sunkių darbų poryčiais jie grįždavo namo tamsiais poakiais, drebančiomis rankomis.

Dar kiti didžius darbus dirbdami, pražiovavo amžių... niekeno nepastebėti.

Ir skundėsi žmonija, kad nėra, kas ją iš vargo vaduotų, nėra kas į šviesųjį rytojų jai taką parodytų.

— Kur proto lakumas?

— Kur valios jėga?

— Kur meilės pasiryžimas?

— Ar ne prakeikimas mus slegia? — taip skundėsi minios ir blaškės.

Ir tik nedaugeliui žmonija nešė dovanų ir garbės giesmes giedojo.....

. . . . . .

Tu esi jaunas.

Tavo drąsus siekis, tavo gilus noras — žmonijos viltis.

Tavo nuostabios sielos pajėgos, kur nuolat kunkuliuoja, verda, niekumet nerimsta — gyvoji versmė.

— Kuria lytimi jos aikštėn išsilies?

— Kurių brangenybių išlies?

— O, kad neslėptų jos naujo man nusivylimo! — Taip šnabžda, girdėjau, neramūs žmonijos speliojimai, kad savo aštrųjį žvilgį, smarkųjį žinksnį, drąsųjį siekį išvysta...

25-IX-1921.
Schloss Erpernburg.

V...

Palaimintas tai metas...

Kad slėpiningasai pasiilgimas
Į jauną širdį įsigauna
Ir, metęs jon naujų troškimų tinklą,
Gudžių svajonių viltį krauną,
— Palaimintas tai metas!..
Nors del žaizdų kartaus apsivilimo
Ar vienumos širdis vaitotų,
— Ji del šių lūkesių, ji del šio skausmo
Pasaulį visą paaukotų.
Kad džiaugsmo bangos nebištenka vietos
Įsisiūbavusioj krūtinėj
Ir veržiasi srove audringa
Dainoj, sielų kilnių sutartinėj,
— Palaimintas tai metas!..
Sparnus paleidus, smarkumu erelio
Pakyla siela į aukštybės,
Kur saulės rūmų paslaptis išgirsta
Ir semia nuostabios gyvybės.

9 — VIII — 1921.

Mūsų gyvenimas.

Brangūs Draugai Vilniečiai!

Žinia apie žiaurą barbarų pasielgimą su Jumis begalo mus sujudino. Mes turime laimės gyventi Kražiuose, kurių piliečiai įgarsėjo, gindami savo šventyklą ir tikėjimą. Priešas žuvo.

Šventykla ir šiandien didingai tebestovi ir primena narsius jos gynėjus, tikėjimo taip pat neįstengė užgniaužti. Tikėkit ir Jūs, draugai, kad Vilniuje nenuslopys mūsų tautybės. Kai kuriam laikui praėjus, barbarų užgrobtieji gimnazijos rūmai vėl priglaus Jus.

Tikėkit! Visa Lietuva su Jumis!

Kražių Progimnazijos moksleiviai — ateitininkai.

Pirmininkas: *Antanas Šaramkas.*

Sekretorius: *Venckų Adomas.*

Mariampolė. Nuo pat pradžios įkūrimo Mariampolėje mokyklų, kas metas moksleivių skaičius augo - didėjo.

Šiemet Valstybinę Rygiškio Jono gimnaziją lanko 728 mokiniai: 430 mokinių lanko bernaičių gimn. ir 298 mokinės mergaičių gimnaziją. Klasių šiose gimnazijose 21 - jų tarpe 12 kl. bernaičių ir 9 kl. mergaičių. Mokytojų Seminarijoje lankosi 168 mokiniai: 88 mergaitės ir 80 bernaičių.

Realės gimnazijoje —217 mok. ir Žydų gimnazijoj 349 mokiniai, be šių mokyklų šiais metais atsidarė prie Vienuolyno vidurinioji mokykla, joje mokosi apie 26 mokiniai: Pavasarį 1921 m. Valstybinę Rygiškio Jono gim. baigė 17 mergaičių ir 7 bernaičiai. Mergaičių gim. baigusio šios: Marytė Kundrotaitė, Elena Kregždaitė, Marytė Beinaravičaitė, Uršulė Navickaitė, Julija Liutkevičaitė, Ona Tarvidavičaitė, Katarina Balevičaitė, Antanina Domeikaitė, Antanina Orintaitė, Liūda ir Bronė Klimavičaitė, Zuzana Katiliūtė, Anielė Radušytė, Magdutė Šmulkštytė, Karolė Čičilaitė, Liūda Šišlaitė ir Stepa Rachonskaitė jų tarpe 12 ateitininkių.

Bernaičių gimnaziją baigusieji šie: Salemonas Baltūsis, Antanas Dailidė, Justinas Grigaitis, Bronius Kačergis, Jurgis Krasnickas, Julius Plaušinaitis, Justinas Naujokas - jų 6 ateitininkai.

B-tis

Naumiestis (*Šakių apskr.*) Pas mus moksleivių organizacijos veikia gana gerai. Jau trečias metas, taip gyvuoja moksl. „Ateitininkų“ kuopa. Šiemet Naumiestyje yra V (penktoji) klasė. Jaunesnieji moksleiviai neturėjo savo lavinimosi kuopelių. Bet sutvirtėjus pajėgoms vyresnieji draugai padėjo ir jaunesniesiems mokiniams įkurti kuopelę.

Sumanymas pavyksta ir tuojau atsiranda „Kankliečių“ kuopelė. Moksleiviai ją užjautė, ji dabar turi virš 70 m. surinko knygyną iš 200 knygų. Leidžia savo laikraštėlį „Skambančios Stygos“. Turi Komisiją, kuri naikina „barbarizmą“ savo narių tarpe. Už pavartotus barbarizmus prasikaltęs turi pasakyti eiles, anegdotus, monologus.

Susirinkimai daromi kas antrą savaitę. Paskaitas daro patys nariai, kviečia vyresnius draugus, kartais ir mokytojus. Susirinkime jaučiama labai gero ūpo, nariai: noriai dirba, klauso aiškinimų.

Nors narių yra daug, bet kol-kas skirstyti į kuopeles nemanoma, kol sutvirtės ir įpras į organizacinį darbą.

Šešupės Aidelis.

Rokiškis. Mažai buvo rašyta „Ateityj“ apie Rokiškio ateitininkus.

Rokiškyj kuopa gyvuoja jau nuo vokiečių laikų ir jai teko pergyventi bolševikų viešpatavimo laikotarpis. Susitvarkius Rokiškyj gimnazijai, nors mokytojų sąstatas ir buvo prieš mus, mes vėl atgijome. Darbas ėjo normaliai. Visiems draugams dirbant, kiek kas pajėgia, buvo nuveikta nemažai. Susirinkimai neapsieidavo be referento. Kelta daug klausimų, kurių nevisi teišaiškinti. Klausimų reikalu reiktų dar pasirūpinti, nes yra daug nesuprantamo, kas reiktų mokiniams išaiškinti.

Pernai, gresiant pavojui nuo lenkų, visi bemaž ateitininkai stojo į šaulių būrius, o dalis net visai paliko gimnazijos suolą ir išvažiavo į karo mokyklą.

Kai del šio dalyko mokytojas, nors „pažangus“ davė papeikimų pirmeiviams, tai visi aušrininkėliai nosis pakabinę vaikščiojo ir kalbėjo, kad mokytojas bereikalingai kišasi.

Išvažiavus draugams, darbas buvo varomas senoj tvarkoj. Leidėm savo laikraštėlį: „Bakužės Viltis“.

Pamažu besilavindami, įsitikrinome, kad mūsų kuopa turi del geresnio gyvenimo pasidalyti į dvi dalis: jaunesniuosius ir vyresniuosius. Jaunesnieji sudaro pirmas keturias klases, vyresnieji dvi paskutini (Rokišky tebuvo tik 6 klasės). Abi kuopi veikė gerai.

Šiek tiek apsileidimo yra laikraštėlio redagavime. Pasibaigus mokslo metams ir vėl turėjom viską naujai perrink ir naujai sutvarkyt, nes 7 kl. persikėlė Panevėžin.

Mokytojai, nors visi yra prieš mus, bet gyvuoti netrukdo; kad kartais ir pavadina „blaivininkais“, tai menkniekis; bet bloga, kad nesugebam visko išsiaiškinti ir nėr kaip. Be to, turim reviziją, kuri kiek suvaržo kalbėti, bet dirbti netrūkdo. Žodžiu, turėdami gerų norų, galime gerai veikti.

J. Šūvis.

Ramygala. Jau pusantrų metų, kai Ramygalos ateitininkų kuopa gyvuoja.

Praeitais mokslo metais Ram. progimnazijoje tebuvo trys klasės, tai dar iš mokinių nedaug aktyviai tedalyvavo kuopos susirinkimuose, bet kuopos stovis nebuvo blogas, nes daug padėjo progimnazijos mokytojai, o ypač Atn. Juška.

Šiais mokslo metais, atsiranda daugiau aktyvių narių iš pačių mokinių; tankiau pasirodo su paskaitomis susirinkimuose.

Kuopos stovis daug tvirtesnis. Susirinkimai daromi kas dvi savaiti. Susirinkimuose skaitoma iš knygų ir laikraščių rinktini straipsneliai ar referatai, mokinių parašyti, Be mokinių yra surengęs keleta paskaitų mok. Ant. Juška. Kuopa leidžia mėnesinį laikraštėlį „Mūsų Draugas“, kurių išeina po 30 - 40 egzempliorių.

Savo knygyne turi apie 300 knygų, kurių dauguma pirkta vakarėlių pelnu. Nemažai aukavo knygų at-kų knyginui progimnazijos mokytojai ir kapelionas.

At-kų lavinimos darbo niekas netrūkdo.

Ramygalos kuopa turi virš 60 narių. Be vyresniųjų at-kų, dar yra jaunesnieji at-kai — „Žiedai“. Žiedai leidžia savo mėnesinį laikraštėlį „Žvaigždutė“, turi atskirą knygynėlį ir kasą, susirinkimus daro kas savaitę.

G.

Plungė. Šiuos $19^{21}/_{22}$ metus Plungės gimnazija pradėjo kaip ir praeitais metais, penkiomis klasėmis. Neturėdami 6 kl., netekom ir daug veiklių narių, kurie išsikėle į kitas gimnazijas arba stojo darban. Mūsų gyvenime pastebima spraga.

Praeitais metais buvo leidžiamas bendras mokinių laikraštelis „Pirmosios Mintys“. O šiemet vargu jį kas bepažadins. Aušrininkai matyti leis žlūgti savo sudarytai praeitais mokslo metais organizacijai. At-kų kuopa irgi nustojo gerų rėmėjų, bet tai kuopos darbuotėje mažai tepastebima. Praeitais metais at-kai vos stengė ir spėjo iškovoti sau teisių ir surengti gan žymų vakarelį, kaip jau ir pasibaigė mokslo metai. Tiktai gegužės mėn Plungės at-kai tapo kai kuriomis sąlygomis peidagogų Tarybos pripažinti ir kuopai suteikta laisvės; 15 gegužės d. buvo surengtas viešas vakaras; sulošta „Žmogžudžiai“. Gauta gero pelno, kurio dalis (280 auks.) buvo pasiųsta Ateičiai. Bet šiemet at-kai tikisi daugiau atkreipti domės į savęs lavinimą, kas jau ir pradėta vykdyti. Todel jeigu Plungės at-kai ištęsėjo ir laisvę iškovojo; tai mokės laisve naudotis, siekiant savo idealo.

Menkutis.

Panevėžys. Panevėžio gimnažija kiek mokslo, tiek ir lavinimosi patogumo žvilgsniu stovi labai aukštai. Aukštesniam jos pakėlimui daug trūkdo mokslo priemonių ir gero knygyno stoka.

Šiemet į mokomųjų dalykų skaičių įvesta lenkų kalba. Gaila tik, kad nedėstoma bendram lavimos svarbus mokslas — psichologija. Bet reikia tikėtis, kad artimiausioje ateityje

mokytojų taryba supras minėto mokslo reikalingumą ir patenkins moksleivių troškimus.

Gilesniam lavinimos atmosfera pas moksleivius yra susidarusi gera; žymus yra draugiškumo tolerancijos jausmas, kas palengvina darbą. Gimnazijos mokytojai lavinimos darbą remia. Gyvuoja ateitininkų, aušrininkų, skautų kuopos, šaulių skyrius ir prigimtininkų būrelis. Nesenai yra susikūrusi meno ir literatūros kuopa, kurioje susispietė žymiausios moksleivių pajėgos.

Ateitininkų kuopa yra susiskirsčiusi į 4 sėkcijas: — spaudos literatūros, sporto, mergaičių ir dramos. Artimiausioj ateityj manoma kurti dar socijologų sėkciją.

Kol kas sėkcijų darbuotėje nepastebima gyvumo, savistovumo, inicijatyvos. Didesnio vaidmėnio suvaidinant, daugiau ėnėrgijos parodant laukiama iš spaudos literatūros sėkcijos, susikūrusios tik šių mokslo metų pradžioje. Minima sėkcija yra pasistačiusi sau tikslu lavintis literatūros kūrybos darbe ir remti katalikiškąją lietuvių spaudą, ypač „Ateitį“ ir „Naująją Vaidilutę“ straipsniais, korespondencijomis, rašinėliais ir platinimu. Sėkcija leidžia kuopos laikraštėlį „Mūsų Vairą“.

Bendrai kalbant apie ateitininkų kuopą, tenka pasakyti, kad pajėgų, tinkančių rimtam darbui yra nemaža, tik trūksta jėgos, kuri visa tai įjūdintų įsiūbuotų, kad ėnėrgingai dirbtų nariai.

Juozas Klajūnas.

Alytus. Dzūkų moksleivių vakaras. Šiemet rugpiūčio 14 dieną Alytaus viduriniosios mokyklos moksleiviai, gyvenantieji Seirijuose (Alytaus aps.), suruošė vakarą. Vaidino: „Beaušlanti aušrelė“ ir „Kvailą supras, aklą pažins“. Deklamavo ir sakė dijalogą „Proza ir poezija“. Suvaidino neblogiausiai. Matyti, rengėjai uoliai ir rūpestingai ruošė vakarą, nes scena ir pirmam veikalėly apsirėdymas artistų darė publikoje gerą įspūdį. Vaidinant antrą veikalėlį, publika be galo daug juokėsi. Šis savo juokingumu visus patenkino. Po vaidinimo buvo žaidimai ir šokiai, kur viskas gyvai ir gražiai praėjo. Publikos nedaugiausiai buvo atsilankę, bet grįžo namo linksmi ir patenkinti moksleivių vakaru. Pelnas buvo skiriamas Alytaus ateitininkų kuopelės reikalams. Galima tik padėkuoti mūsų draugams ir draugėms, kurie ir atostogų laiku darbuojasi mūsų organizacijos reikalams. Ilgai atsimins publika šį vakarą, ir mums bus molonu jį atsiminus.

Vargdienėlis.

1921. VIII. 16 dieną.

Šakiai. Šakiuose kankliečių kuopa gyvuoja jau trečiuosius metus. Ji įsikūrė 1919 metų gegužės mėnesį. Iš syk susiorganizavo keturios kuopelės: visi kas gyvas rašėsi į narius. Buvo maždaug susitvarkę ir bepradedą dirbti, bet baigiantis mokslo metams veikimas sustabdyta. Sekančiais mokslo metais kuopa pradėjo veikti lapkričio mėnesį ir iki Kalėdų galutinai susitvarkė. Susiorganizavo trys kuopelės, turinčios maždaug po trisdešimt narių. Nariai šiek tiek organizuoto darbo naudingumą supratę pradėjo dirbti. Susirinkimuose deklamodavo eilių, sekdavo pasakų, kartais rašinėlį, net referatą parašydavo. Ėmė leisti laikraštėlį „Kanklės“, tais mokslo metais išėjo penketas N-ių.

Šiais t. y. 1920/21 mokslo metais daliai vyresniųjų draugų sutvėrus ateitininkų kuopą, kankliečiai šiek tiek apsilpo, galų gale ateitininkų padedami šiaip taip susitvarkė. Daugelis narių būdami kuopelėse vien del „mados“ dažnai nuo savo prievolių atsisakydavo, arba ir susirinkimų nelankydavo. Įvedus disciplina visi „mados“ mėgėjai atsisakė, ir kuopelėse liko tik daugiau susipratusieji. Dirbama neblogai, leidžiama laikraštėlis „Kanklės“, rašoma rašyniai, dekliamojama eilių ect.

Gaila tik kad kankliečiai nežiūrį į narių pažiūras ir visus, kurie tik nori, priima savo kuopon. Tikimasi, kad bus atkreipta ir į tai domės.

Vištvanagis.

Skuodas. Po vasaros atostogų 1921 m. prasidėjus mokslui, Skuodo moksleiviai ateitininkai pradeda tęsti toliau savo veikimą. Veikimas, kaip pastebėta, žymiai sumažėjo iš priežasties narių neskaitlingumo; nes dauguma kuopos veikėjų buvo priversta persikelti į kitas gimnazijas (Skude tik 4 kl.).

Š. m. rugsėjo 16 d. įvyko pirmas susirinkimas po vasaros atostogų. Pasirodė, kad iš 44 narių besugrįžo 26 nariai, bet narių skaičius vis didinasi, ir siekia 40. Susirinkimuose skaitome paskaitas iš „Ateities“, rišame klausimus, pasidaliname mintimis. Linksma, malonu draugų-ių tarpe. Apskritai imant, susirinkimai daro į mus kuomaloniausio įspūdžio.

Ateity tikimes, Dievui padedant ir patarėjams remiant, darbuosimės sėkmingiau. *Sielos Aidas.*

Šiauliai. Šiek tiek iš Šiaulių Ateitininkų Kuopos darbuotės pradedant 21—22 mokslo metus. Suvažiavus mokiniams po atostogų, ateitininkai ėmėsi tuojau darbo. Kuopa šiemet nesiskirstė į kuopeles, kaip pernai kad

buvo, bet pasiliko viena bendra kuopa. Susirinkimai lankomi gausiai. Nariai labiausiai žingeidaujasi paskaitomis ir referatais. Rodos, neseniai pradėjom mokslo metus, bet jau įvyko keturi visuotini susirinkimai, išklausyta paskaitos: „Apie šokius“ ir „Katalikiškoji vokiečių jaunuomenės organizacija Quickborn“. Kuopa leidžia šapirografuotą laikraštėlį: „Ateities Žiedas“, su satyros ir juokų priedu: „Žiogas“. Prie kuopos yra įsisteigusios literatūros ir dramos sekcijos. Literatūros sekcija pradėjo dirbti darbą. Įvyko jau vienas susirinkimas su referatu: „Literatūros svarba“. Paskelbtas literatūrinis konkursas parašymui komedijos iš moksleivių gyvenimo. Konkurse gali dalyvauti visi gimnazijos moksleiviai. Yra paskirtos premijos: I — 200 auksinų, II — 150 auks.

Dramos sekcija yra surengusi viešą vakarą, Vakaras surengtas dainiui a. a. Pr. Vaičaičiui paminėti. Pelnas nemažas, dalis paskirta „Ateities“ palaikymui.

Rašant apie Šiaulių gimnazijos ateitininkus negalima nutylėti apie „Mūrą“, kurį mokytojų rūpesnių, pradedant šios mokslo metus, įsisteigė gimnazijos sienose. Tai meno kuopa ir turi tris skyrius: dramos, literatūros ir dailės. Mums ateiti ninkams yra svarbu todel, kad aukštesniu jos tikslu, sulig paties pirmininko pasakymu, yra panaikinti gimnazijoje visokias sroves. Bet galime jau iš anksto jai pasakyti, kad savo tiklso nepasieks. Ateitininkai gyvavo po kietu vokiečių jungų, gyvuos dar geriau dabar.

Anas.

Linkuva. Pradėjus šiais metais mokslą, pasirodė didelis trūkumas ateitininkų darbe. Priežastis iš dalies ta, kad veiklesnieji ateitininkų kuopos darbuotojai išvažiavo iš Linkuvos, bet svarbiausi ta, kad likusieji draugai, ypač vyresniųjų, pasitenkina vien tuščiais galvojimais. Šiemet vargais negalais padaryta du susirinkimai, bet visų laukiamas dvisavaitinis laikraštėlis, deja, ligi šiol dar nepasirodė. Manau, kad nėra reikalo nustoti vilties; susipras vyresnieji draugai, pažvelgs blaivesniomis akimis į darbą mūsų idėjai, gal neatsysakinės nuo darbuo sakydami: kam aš dirbsiu, lai dirba kiti.

Viltis.

Nauji raštai.

Ateitininkų Centro Valdyba gavo: kuopų leidžiamų laikraštelių, šiais vardais: Ateities Žiedai, Pirmieji Žingsniai,

Ugnelė, Džiugo Ainis, Ateities Žiedas, Minčių Vainikas, Ateities Spindulys, Sielos Žiedai, Bakužės Viltis, Mėnulis, Mūsų Draugas, Ateities Rytai, Mūsą Vairas, Pirmieji Žiedai, Švyturėlis, Laivelis, Ateities lapelis, Spindulys, Inkarėlis, Tikrasis Kelias, Kibirkštis, Jaunuomenės Žiedai, Vycinis, Bezmėnas, Genys. Be to gauta: Vatra (Čecho - Slovakija) Monat - Rosen (Šveicarija) Studim (Italija).

Redakcijos atsakai.

Vyčiui. „Erškėčių takais“ silpna, nedėsim. Prašom rašinėti.

D. Jasaičiui. Laukiam naujų raštų iš tos srities (Vitalizmo).

Mažiukui. „Senelio pasaka“ silpna, nedėsim. Prašome rašyti daugiau.

Birbilui. „Bažnyčia ir laisvė“ įdėjom; straipsnis pilnai nepagauna svarstomojo dalyko esmės. Turint mintį reikia jos laikytis ir stengtis ją nagrinėti, nenukrypstant į šalį. Kiek galėdami taisėm. Pats dalykas yra labai svarbus ir red. tikisi sulaukti tuo klausimu daugiau straipsnių.

I. Matl. Tamistos susirūpinimas „Ateities“ padidinimu yra labai malonus redakcijai, deja, „Ateitį“ padidinti, ypač kai dabar spauda ir vėl 30% pabrango negalima. Tai galima bus padaryti, kai „At.“ susilauks daugiau *pastovių* skaitytojų, bet tai pareina nuo pačių ateitininkų, jų kuopų darbštumo „At.“ platinime.

Redakcijos, administracijos pranešimas.

Atpigus žymiai vokiečių markei labai pabrango visi dalykai. Spaudos dalykai pabrango 30%. Todel administracija jokiu būdu nebegalėjo ištesėti savo prižado: vieton 12 N - rių teišleido 11 N - rių. Pabrangus spaudai, adm. priversta pakelti prenumeratos kainą. Būtent: Pusei metų (moksleiviams) — 30 nemoksleiviams 40 auks. (su persiuntimu). Atskirių n - rių kaina 5 auks. (dvilinko n - rio — 10 auks.).

Redakcija ir administracija prašo visų „Ateičiai“ prijaučiančių rinkti jai prenumeratos, platinti pavieniais n-riais. Nuo rėmėjų pareis, ar „At.“ galės kitais metais normaliai eiti.

Leidėjas-Redaktorius **Dr. L. Bistras.**

Kaunas, Ožeškienės g-vė 12.

„VARPO“ B-vės spaustuvė, Kaunas, Laisvės Aleja 60.

1921 m. „Ateities“ turinys.

Eilės:

Sielos troškimai, *Lembergs* 21
Gegužės naktis, *Svi. Radasto* 70
Atbalsis, *Jurgis Daina* 71
Mitingas, *I. Vingius* 71
Ieškau draugo, *Miško Sakalo* 72
Kelionėje, *V. Stonis* 97
Ar daeisiu. *Šilėno* 133
Supasi jūros, *Šilėno* 136
Raitelis, *I. Vingius* 194
Atsimenu, *Žvainys* 195
Motinos meilė, *J. Daina* 257
Jaunos sesutės atminčiai, *Žvainys* 258

Apysakos, paminėjimai:

Vakarinė malda, *Miškų Aidai* 15
Prie kapo, *St. Tautietis* 73
Leonas Viršila, *V. N-čius* 75
Pirmieji pavasario žiedai, *Sedula* 98
Idėalo auka, *Sermėgio* 134
Vaišėse, *Bitiko* 137
Kun. F. Daninsevičius, *St. T-tis* 141
Debesėliai, dangaus klaidūnėliai 196
Vasaros vakaras, *Škėvonis* 197
Atsimenu Tave, *Liūdėsys* 199
Amžiną Atilsį, *St. Tautietis* 200
Žiema, *J. Vingius* 260

Straipsniai, straipsneliai:

Dešimts metų ir kaip toliau, *Pr. Dovydaitis* . . . 1
Nuo redakcijos 8
Ateitininkai ir Šventasis Tėvas 9
Amerikos jaunimo pasveikinimas 10
Keli žvilgsniai kritikuojant nepriklausomąjį protą, *F. Foerster* 11

Antanas Matulaitis, *P. Raulinaitis* 18
Matulaičio mirtis ir laidotuvės, *P. R.* 24
Matulaitis kovos lauke ir jo mirtis, *Jasaitis* . . . 27
Draugui Matulaičiui prisiminti, *D. M.* 29
Saulė, *A. Juška* 31
Rūpinkimės kūno kultūra, *L. Dėdė* 39
Kaip išmokti Esperanto 40
Šv. Pranas Asižietis. *Barine Arvėdė* 49,241
Nuo redakcijos 65
Mūsų darbas, *Dr. L. Bistras* 67
Keli žvligsniai kritikuojant nepriklausomąjį protą, *F. Foerster* 76
Alkogolinių gėralų vartojimo priežastys, *J. L.* 79
Religija ir mokslas, *Dr. L. Bistras* 85
Rašytojų takais, *J. Paukštys* 87
Vokiečių Kat. Studentų kuopos ir jų darbuotė. *J. Remeika* 92
Katalikų intarnacijonalas, *Ramunėlis* 95
Metus baigiant, *Senis* 100
Maujus mokslo metus pradėdami, *Dr. L. Bistras* . . 129
Dantė Alighieri, *V. Mykolaitis* 143
Socijalinės problėmos, *Pr. Raulinaitis* 153
Religijos paslaptys, *A. Nikolas* 165
Pasaulėžiūros problėmos, *Pr. J.* 168
Gyvenimo balsai, *Argus.* 170
Organizacijos rūmų reikalu, *Argus.* 171
Studentų tarptautinė konferencija Friburge 172
Ateitininkų Centro Tarybos pranešimas kuopoms. . 193
Ateitininkų Konferencija Kaune. 201
Jausminė religija, *A. Vingutis.* 207
Kat. Bažnyčios mokslo nesimanomumas ir jos prie įvairių laikų prisitaikymo galė, *Ž.* 213
Pasaulėžiūros problemos, *Pr. Y.* 219
Tiesa jus išvaduos, iš *Bichlmairo.* 225
Krikščioniškų jaunimo draugijų statistika. 228
Rūpinkimės kūno kultūra, *L. Dėdė.* 231
Šv. Mintys ant Napoleono kalno (ties Kaunu). *Pr. D.* 260
Vitalizmas ir jo sistema. *D. Jasaitis.* 263
Bažnyčia ir laisvė. *Birbilas* 275
Valios svarba, *Fr. Foerster.* 2a2
Žmogus — Dievo paveikslas, iš *Nikolaso.* 288

Knygos ir žurnalai.

Teorija anarchizma. 42
Studium. 107

Monat-Rosen 107
Vatra. 108
Skaitymai, *P. Gs.* 109
Kosmos, *Matusas.* 175
Naujoji vaidilutė, *S. Matusas.* 178
Mūsų Senovė, *P. Gs.* 180
Socialdemokratie und Christentum, *Jus. Krasnickas.* 231
Išpažinties paslaptis, *St. T.* 232
Kelionė aplink pasaulį per 80 dienų, *St. T.* 232

Korespondencijos.

Aukštieji kursai. 112
Plungė 115, 237
Mariampolė. 116, 117, 184
Kalvarija. 118
Raseiniai. 118
Biržai. 119, 238
Freiburg. 120, 187
Berlynas. 43, 45, 121
Münchenas 125
Kaunas. 46, 182, 239
Dotnava. 186
Prienai. 187, 239
Šėduva. 190
Veiveriai 191
Kražiai. 47, 191
Vilkaviškis. 233
Šakiai. 234, 235
Alytus. 235
Dzukų kuopelė. 236
Kupiškis. 48, 237
Šiauliai. 238
Naumiestis. 238
Linkuva. 47
Redakcijos atsakai, pranešimai. . 48, 128, 191, 192, 240
Aukos. 192, 240

DIDŽIAUSIAS 1922 METŲ KALENDORIUS YRA

„DARBO ŽMONIŲ KALENDORIUS“

Be kalendorinės dalies jame yra:

eilių, apysakų, straipsnių apie St. Seimo darbus, ūkininkus, žemės ūkį, linus, darbininkus, bolševizmą, moterų veikimą, vaizdelių iš Lietuvos gyvenimo, santykių su lenkais... Kas įdomiausia „DARBO ŽMONIŲ KALENDORIUJE“ tai A. Demono parašyta smulki praėjusių metų viso pasaulio ypač Lietuvos politikos įvykių apžvalga; ją paskaityti pravers kiekvienam piliečiui.

Kaina 9 auks.

Gauti Kaune Ožeškienės g. Nr. 3 ir knygynuose.

Atspausdinta nedaug.

Skubėkite užsisakyti.

„Ateities“ prenumerata.

Prenumeruokite ateitį 1922 m.

Kaina: Pusei metų moksleiviams 30 auks.; kitiems 40 auks. (su persiuntimu).

Adm. adresas: Kaunas, Ožeškienės gat. 12.

Šitas numeris kainuoja 8 auks.